

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1892-93

1893.

1:a häft.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

INNEHÅLL:

Richard Wawrinsky, Ännu några ord om den s. k. fosterbarnsindustrien.
V-d L-d, Ibsens nya bok och dess symbolik.
Anne Charlotte Leffler-di Cajanello.
Selma Lagerlöf, Stenkumlet. Ur en medeltidshistoria.
Förslag till nytt vigselformulär.
Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.
Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Pris pr årgång: { För Förbundets medlemmar kr. 2:50.
                  { För icke medlemmar   » 4:00.

Doktor Karolina Widerström,

Bryggaregatan 6, 2 tr. Allm. Tel. 83 00.

Mottagningstid: alla hvardagar 1-3.

Tandläkare.

G. G:son Hård af Segerstad.

Alma Hård af Segerstad,

Rådfrågningstid 1-2.

f. Björklund.

Rådfrågningstid 1-2.

Plombering och artificiella tänder.

Allm. Tel. 8646. *Drottninggatan 19, 2 tr. Stockholm.*

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrödda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10-4),

som under garanti af Stockholms Enskilda Bank åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny placering af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om in-teckningar deponeras hos Notariatafdelningen underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarna blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter Stockholms Enskilda Bank därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

JOHN HOLMBLOM,

Modeaffär för Damkappor,

Stockholm,

12 Kungsträdgårdsgatan 12,

rekommenderar sitt stora och rikhaltiga lager af alla

Nouveautéer för säsongen.

Särskildt får rekommendera mitt stora lager af

Pelsverk för Pelskappor

med därtill passande öfvertyger.

Bettina Lewysohn,

Bokbindare,

26 Malmskilnadsgatan 26.

Elin Ericksons **SYATELIER**

Drottninggatan 17, 1 tr.

Beställningar å elegantare klädningar och kappor emottagas.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: Fröken H. Cronius.

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS.! Särskild matsal för fruntimmer.

OBS.!

Stort lager af Barnkläder för alla åldrar, till och med 16 år.

Goda tyger! Nya, smakfulla modeller! Billiga priser! Allm. Telefon 68 40.

2 Stora Vattugatan 2,

hörnhuset vid Brunkebergstorg.

10 Bazaren å Norrbro 10.

H. NYSTRÖM.

Albert Schmidts Handskaffär

Stockholm, Arsenalsgatan 8.

Svenska, Engelska, Franska och Tyska promenadhandskar, såväl fodrade som ofodrade. Balhandskar.

Allm. tel. 71 39.

Order från landsorten utföras mot efterkraf.

Guldsmed ESTHER MEYER,

född Ponsbach,

(Firma Karl Meyer)

reparerar alla slags Guld-, Silber-, Nysilber-, Granat- och Stenkolsarbeten samt Britannia- och andra finare metallarbeten.

Förgyllning, försilfring och förnickling. Beställningar å nya arbeten utföras.

Billigt och godt arbete. Stort lager af äkta Agatarbeten.

7 Brunkebergsgatan 7 (f. d. Odensgatan).

Clasons Privat Hotell och Pensionat

5 Klara Vestra Kyrkogata, 2 tr.

(nära Centralstation).

Rum från 2 kronor pr dag till högre pris.

U. Clason.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur.

Nordisk tidskrift, n:r 6—8. — Svensk tidskrift, n:r 15—18. — Ord och bild, n:r 10—12. — Tidskrift för kristlig tro och bildning, n:r 6. — Läsning för hemmet, n:r 5, 6. — Läsning för folket, n:r 4. — Hemåt, 1892 n:r 9, 10; 1893 n:r 1. — Pedagogisk tidskrift, n:r 10—12. — Svensk läraretidning, 1892 n:r 44—52; 1893 n:r 1—3. — Verdandi, n:r 4, 5. — Slöjdundervisningsbladet, n:r 10—12. — Tidskrift för folkundervisningen, n:r 3. — Helsovännen, n:r 18—22. — Jordmodern, n:r 11. — Meddelanden för helso- och sjukvård, 1892 n:r 11, 12; 1893 n:r 1. — Sedlighetsvännen, n:r 3—6. — Nya bokhandelstidningen, n:r 45—53. — Svensk bokhandelstidning, 1892 n:r 45—53; 1893 n:r 1—3. — Svensk musiktidning, 1892 n:r 17—20; 1893 n:r 1, 2. — Idun, 1892 n:r 45—53; 1893 n:r 1, 2. — Linnea, n:r 11. — Folkskolans barn-tidning, n:r 35—39, 42. — Finsk tidskrift, n:r 11. — Hemmet och samhället, 1892 n:r 11, 12; 1893 n:r 1. — Koti ja Yhteiskunta, n:r 11. — Nylænde, n:r 13—17. — Hvad vi vil, 1892 n:r 44—52; 1893 n:r 1, 2. — Kvinden og Samfundet, n:r 10—12. — The englishwoman's review, n:r 1. — The woman's journal, n:r 49—52. — The review of reviews, n:r 11, 12. — Deutsche Hausfrauenzeitung, 1892 n:r 45—52; 1893 n:r 1—3. — Neue Bahnen, 1892 n:r 22—24; 1893 n:r 1, 2. — La femme, 1892 n:r 21—24; 1893 n:r 1, 2. — Le journal du bien public, n:r 11—14.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insända böcker.

F. & G. Beijer: *M. Roos*, Strejken på Bergstomta.

Bibliografiska institutet: *L. Bergström*, Om Moseböckernas uppkomst. — *J. A. Lundell*, Universitetsbildning och folkbildning.

W. Bille: *C. May*, Öknens ande. — Björnjägarens son.

Blädel & C:o: *E. A.*, Små historier för smått folk. — *John Johnson*, Svenskarne i Kamerun.

Bokförlagsföreningen Vår tid: *L. v. Kræmer*, Den kämpande anden.

Alb. Bonnier: *O. Adelborg*, Prinsarnes blomsteralfabet. — *Carl Blink*, Erik XIV och Johan III. — *F. H. Burnett*, Pensionsflickan och andra berättelser. — *V. Bäckman*, Sjöjungfruns sagor. — *J. C. v. Hofsten*, Kusin Svantes besök och landtlif. — *S. Kovalevsky*, Vera Vorontzoff. — *A. C. Leffler*, Sonja Kovalevsky. — Lekkamraten, 9:de och 10:de böckerna. — Onkel Adams Linnea, 3:dje saml. — *M. Roos*, »Kommen till mig!» — *A. Segerstedt*, Sagor. — *P. Sparre*, Adolf Findling. — Den siste friseglaren. — *P. W. Sundström*, Sjömanslif. — *Toini Topelius*, Familjen Himmelstjärna och Sidensvahnka bolaget. — *Anna Wahlenberg*, Två valspråk. — *O. W. Ålund*, Amerika. — Snöflingan 1892.

J. E. Brunell: *Tant Hilda*, Den underbara kronan eller Betty och trollen.

A. V. Carlson: *Prins Henrik af Orléans*, Tigerjagter i Indien.
— E. Prentiss, Mot himmelen. — Bibliska berättelser ur Gamla och Nya testamentet.

Fahlerantz & C:o: C. Bååth—Holmberg, Garibaldi, h. 3—6.

Finsk kvinnoförening: Finska kvinnor på olika arbetsområden.

Fosterlandsstiftelsens förlagsexpedition: M. Roos, Önskekransen.

C. E. Fritzes k. hofbokhandel: S. Coolidge, Katy i skolan.
— L. Hameau, Raska gossar. — L. T. Meade, Annie Forest eller Lifvet på Rosenhill. — Nordlander, Svenska folksagor. — Tante Cissy, »Bara Margit» m. fl. berättelser.

H. Geber: M. R. Ballantyne, Buffeljägarna. — H. Seidel, En julhistoria och andra berättelser. — C. M. Yonge, Två prinsessor.

(Forts. i nästa häfte.)

Winborgs Ättiksprit
på flaskor för utspädning.

Winborgs Biffsteksås.

Winborgs Jästpulver.

Winborgs malda Kryddor på bleckdosor och paket.

Winborgs Senap,
blandad som fransk o. engelsk.

Winborgs Soja.

Winborgs Bordsalt.

Specialitet:

Winborgs Lactoserin-Cacao,

välsmakande, kraftigt närande, hälsosamt!

Förordad af professorerna Olof Hammarsten, C. E. Bergstrand, med. d:r

Ch. Em. Hagdahl m. fl.

Hälsövänner, tidskrift för allmän och enskild hälsovård, yttrar i sitt nummer för den 1 februari följande:

»Särdeles närande och värderikt såsom ett koncentreradt och smaktligt näringsmedel är äfven den i handeln hos oss införda lactose-rincacao.»

De flere gånger prisbelönta tillverkningarna finnas att tillgå hos hrr specerihandlare samt i parti hos

Th. Winborg & C:o, Stockholm.

Kongl. Hofleverantör.

Möbeltyg, Mattor, Portiärer, Gardiner

hos F. UHNÉR & C:o,

Stockholm, Fredsgatan 22.

Alla färger oskadliga. Profver utlemnas äfven till landsorten.

OBS! Billigaste priser!

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföres noggrant och af bästa materiel.
Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETERSSON,

52 Drottninggatan 52.

Aug. Magnusson

(etablerad 1860)

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

Försäljningslokaler: *nedra botten, en, två* och *tre* tr. upp

STOCKHOLM.

Största lager i Norden

af

Kulörta o. Svarta Ylleklädningstyger

Kulörta och Svarta Sidentyger

Bomulls-Tvättklädningstyger

Schalar och Resfilar m. m.

Observera!

Genom direkta förbindelser med in- och utlandets förnämsta fabrikanter kan jag erbjuda ofvannämnda artiklar **bättre** och **billigare** än någon annan och torde en hvar genom besök i mina lokaler eller genom requisition af profver och varor lätt blifva öfvertygad om fördelen att hos mig fylla sina behof af dessa artiklar.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Profver på begäran
kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

DAGNY

TIDSKRIFT

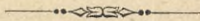
FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

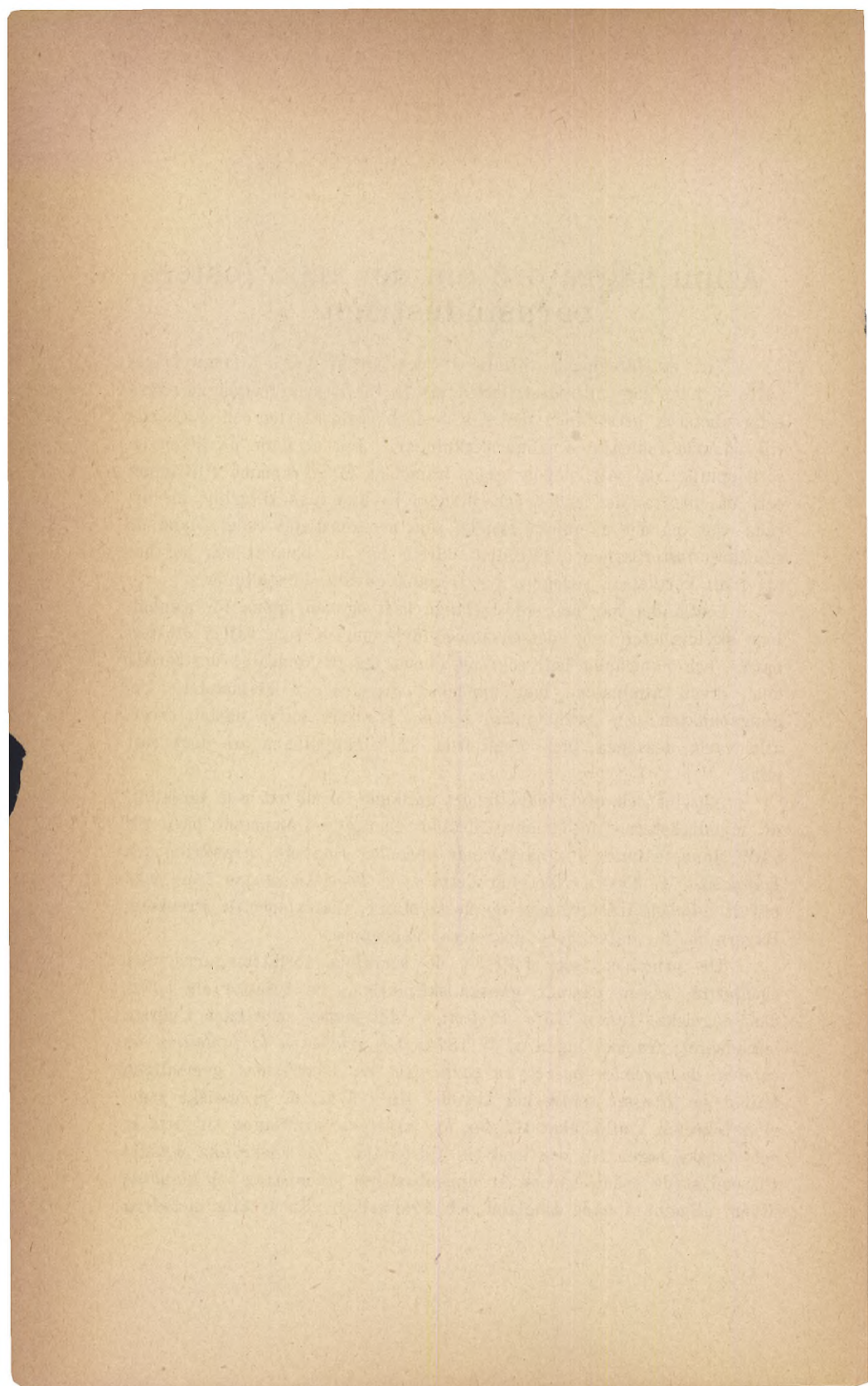
1893.

STOCKHOLM 1893.

AFTONBLADETS AKTIEBOLAGS TRYCKERI.

Ännu några ord om den s. k. fosterbarnsindustrien.

Vid ett föregående tillfälle — det var år 1891 i Dagnys 5:te häfte — hade jag tillfredsställelsen att få för läsarne framlägga några erfarenhetsrön beträffande den s. k. fosterbarnsindustrien och orsakerna till nämnda industris sorgliga verkningar. Jag uttalade då äfven en förhoppning om att någon gång framdeles få återkomma till ämnet och då beröra de medel och utvägar, hvilka man tillgripit för att råda bot på det namnlösa elände, som mångenstädes råder bland de stackars fosterbarnen. Tillfället därtill har nu kommit och jag ber att i all korthet få redogöra för frågans nuvarande ställning.

I utlandet har man redan länge haft ögonen öppna för samhälls skyldigheter mot dessa sannskyldiga parias, som kallas »fosterbarn», och på många håll sökt att genom lagstiftningsåtgärder bereda dem skydd åtminstone mot uppenbar vanvård och misshandel. Utgångspunkten och grundtanken i dessa åtgärder hafva nästan öfverallt varit desamma, men detaljerna och tillämpningen äro dock rätt olika.

Absolut och öfver hela landet gällande förbud att utan särskildt, af myndigheterna meddeladt tillstånd, emottaga främmande barn till vård finnes sålunda för närvarande endast i England, Frankrike och Danmark. I Tyska riket har detta s. k. *koncessionstvång* ännu icke blifvit allmänt infördt, men de flesta stater, såsom speciellt Preussen, Bayern m. fl., hafva dock dekreterat detsamma.

De principer, som följts i de särskilda författningarna, äro emellertid, såsom nämnt, ganska skiljaktiga. Så befattar sig t. ex. den engelska *Infant Life Protection Act* endast med barn i första lefnadsåret; franska lagen af år 1874, *Loi relative à la protection des enfans du premier age et, en particulier, des nourrissons*, gemenligen kallad *loi Roussel*, utsträcker skyddet till två år, de preussiska regeringsdekreten i allmänhet till sex år, bayerska strafflagen till åtta år och danska lagen till och med till fjorton år. Att inskränka skyddet till endast de späda barnen är uppenbarligen ett misstag och klandras äfven allmänt i både England och Frankrike. En lycklig medelväg

synes man mig däremot hafva beträdt i Tyskland, hvars exempel helt visst är mest värdt att följa.

I fråga om antalet barn, som hvarje fostermoder får på en gång mottaga till vård, saknas gemensamma bestämmelser öfverallt utom i den engelska och franska förordningen, hvari såsom regel föreskrifves, att endast *ett* eller i vissa fall *två* barn få samtidigt upptagas.

Såsom villkor för rättigheten att åtaga sig fosterbarn uppställes i allmänhet, att vårdarinnan skall hafva god fräjd och äga någon insikt om rätta metoden att sköta barn, samt att hennes bostad skall vara sund och passande för ändamålet. Enligt tyska författningarna äga myndigheterna äfven att fästa afseende vid kvinnans *husliga* förhållanden samt att, om dessa befinnas otillfredsställande, vägra det begärda tillståndet eller, i händelse sådant redan utfärdats, återtaga detsamma. Gemensamt för alla förordningar rörande fosterbarnsväsendet är nämligen, att den en gång lämnade koncessionen när som helst kan återtagas, om omständigheterna skulle göra sådant önskligt. Med afseende på villkoren för erhållande af koncession må för öfrigt endast tilläggas, att danska lagen är den enda, som helt och hållet saknar några bestämmelser härom.

Den punkt, i hvilken de särskilda förordningarna mest differera från hvarandra, är emellertid frågan om den ytterst viktiga *kontrollen* öfver bestämmelsernas efterlefnad. *Englands Infant Life Protection Act* lider sålunda af det stora felet, att den lämnar denna fråga alldeles obeaktad. Ej med ett enda ord uttalas nämligen i lagen, hvem som skall öfvervaka densamma. Därigenom blir också den praktiska nyttan af det föreskrifna skyddet mycket tvifvelaktigt. I flera kommuner hafva emellertid småningom frivilliga komitéer bildats, vanligtvis bestående af prästen i församlingen jemte ett större eller mindre antal damer, hvilka å myndigheternas vägnar öfvervaka *the boarded-out children*. Resultatet af denna kontroll är mig dock alldeles okänt.

I *Frankrike* har man redan genom 1874 års lag sökt vinna kvinnornas bistånd för öfvervakande af fosterbarnens skötsel och i detalj fastställt kontrollens anordnande. Ledningen tillkommer i hvarje departement prefekten, som därvid biträdes af en särskild nämnd, men själfva kontrollen utöfvas af lokala komitéer, som i regel sammansättas af mären i kommunen, en präst och tvenne damer. Dessutom äro mångenstädes särskilda läkare engagerade såsom inspektörer öfver fostermodrarna, med skyldighet bland annat att inom åtta dagar, efter det ett barn upptagits af fostermodern, undersöka detsamma och sedermera minst en gång i månaden besöka dess hem, föra anteck-

ningar öfver det sätt, hvarpå barnet vårdas, årligen afgifva berättelse öfver sin verksamhet, vid sjukdomsfall lämna barnen läkarevård och vid dödsfall intyga dödsorsaken m. m.

I *Danmark* är kontrollen antingen öfverlämnad åt hälsovårdsmyndigheten, »sundhetskommisionerna», nämligen i de fall, där gällande hälsovårdsordning innehåller tillfyllestgörande bestämmelser angående fosterbarnsväsendet, såsom t. ex. i Köpenhamn är fallet, eller också utöfvas densamma af särskilda personer, män eller kvinnor, hvilka frivilligt åtagit sig densamma och då å kommunalmyndigheternas vägnar öfvervaka fosterbarnens skötsel.

I *Tyskland* slutligen ligger kontrollen uti polisens händer, dock med rättighet för polismyndigheten att anlita enskilda personers hjälp för den direkta tillsynen öfver fosterbarnen.

Denna rättighet har också blifvit uti ganska vidsträckt mån tillämpad, framför allt i de större tyska städerna. Då resultatet af denna samverkan synes mig vara anmärkningsvärdt godt, torde det tillåtas mig att till sist meddela några exempel på denna slags kontrollanordning.

I *Berlin* existerar sedan den 2 december 1879 en särskild polisförordning för reglerande af stadens fosterbarnsväsende. Denna skiljer sig icke i något väsentligt från andra dylika förordningar i Tyskland, utom att skyddet blott omfattar barn intill 4 års ålder. Kontrollen är anförtrodd åt polispresidiets tjänstemän samt åt sådana personer, hvilka polisen särskildt lämnat i uppdrag att utöfva tillsyn öfver fosterbarnen. Vid val af fostermödrar går man till väga med den största stränghet och söker uppenbarligen med allvar inhämta alla nödiga upplysningar om den person, som anmält sig för erhållande af tillstånd att åtaga sig fosterbarn.

Hufvudsakligen är det numera en särskild afdelning för barnavård inom den kommunala fattigvårdsstyrelsen (»Abtheilung für die Waisenverwaltung»), hvilken med hjälp af frivilligt biträdande damer samarbetar med polisen för utövande af kontrollen öfver fosterbarnsväsendet. Medlemmarne i denna afdelning äfvensom de biträdande damerna hafva sålunda befogenhet att besöka de hos polisen inregistrerade fostermödrarna, att kontrollera det sätt, hvarpå barnen vårdas, tillse om bostaden hålles snygg och i godt skick, samt att vid anledning till anmärkning anmäla förhållandet hos vederbörande polistjänsteman. I gengäld härför äger fattigvårdsstyrelsen rättighet att anlita polismyndighetens biträde vid urval af fostermödrar för de barn, som på fattigvårdens bekostnad skola utackorderas.

På detta sätt råder en högst fördelaktig samverkan mellan fattigvårdsstyrelserna och polismyndigheten. Och i det stora hela har detta kontrollsystem äfven visat sig mycket verksamt, om det är tillåtet att döma af de årsredogörelser, som utkomma öfver Berlins hälsovårdsväsende. I en mängd fall hafva sålunda på grund af de besökandes meddelanden nekande svar lämnats på inkomna ansökningar, och ganska ofta inträffar äfven, att koncessioner återkallas med anledning af de upplysningar, som erhållits från kontrollanterna. Så småningom synes äfven en bättre ordning hafva inträdt i fosterbarnsförhållandena, mot hvad fordom lärer hafva varit fallet i Berlin, ehuru framstegen onekligen äro mindre, än de borde kunna blifva, om förordningen varit lyckligare affattad. Så som den nu lyder, kommer ett stort antal oäkta barn icke under någon kontroll alls, emedan förordningen icke får tillämpas på barn, som vårdas af anhöriga o. s. v., och detta torde väl också vara skälet till, att dödligheten bland *oäkta* barn ännu är ofantligt stor i Berlin, oaktadt dödligheten bland de under kontroll stående *fosterbarnen* är jämförelsevis ringa.

I de *sachsiska* städerna samarbetar äfvenledes polisen med en fruntimmersförening, den s. k. *Albertföreningen*, som har filialer öfver hela landet och som redan 1878 på uppmaning af regeringen trädde i förbindelse med lokalmyndigheterna i de större städerna för att gemensamt med dem öfvervaka fosterbarnsväsendet. Utrymmet tillåter dock icke, att jag inlåter mig på någon redogörelse för frågans ordnande därstädes.

Äfven i *Karlsruhe* går man till väga på ungefär liknande sätt. Allt sedan år 1874, då fattigvårdsväsendet i flera hänseenden reformerades därstädes, har äfven fosterbarnsväsendet varit särdeles väl ordnad, tack vare det samarbete, som försiggått mellan den badensiska fruntimmersföreningen och fattigvårdsmyndigheterna. Utgångspunkten för deras gemensamma sträfvanden har varit att dels göra ett omsorgsfullt val af fosterföräldrar åt de små, dels skaffa fostermodrarna tillräcklig ersättning för den lämnade vården samt slutligen att noga öfvervaka det sätt, hvarpå barnen skötas.

Därvid tillgår så, att för de barn, som skola erhålla vård genom kommunens försorg, utser fattigvårdsstyrelsen på rekommendation af föreningen fostermodrar och bestämmer sedan storleken af den ersättning, som i hvarje fall erfordras. För att öfvervaka barnens skötsel finnas inom fattigvårdsstyrelsen särskilda uppsyningsmän, hvilka tillsammans med föreningens damer hålla kontroll på fostermodrarna. Hvarje föreningsmedlem erhåller nämligen på sin lott ett visst antal barn, högst upp-

gående till 3, hvilka hon förbinder sig att minst hvar fjortonde dag besöka för att därvid tillse, att de vårdas och skötas väl samt, om de äro något mera försigkomna, att de uppfostras förståndigt. Vid hvarje besök inskrifvas de gjorda iakttagelserna å medförda blanketter. Viktigare anmärkningar insändas omedelbart till fattigvårdsstyrelsen, medan däremot andra först bringas på tal vid de sammanträden, hvilka allt som oftast anordnas inom föreningen, och vid hvilka i regel fattigvårdsstyrelsens uppsyningsmän äro närvarande. På så sätt blifva för handen varande oegentligheter i barnvården bäst och snabbast rättade. Fosterföräldrarna veta, att de ständigt stå under uppsikt, kunna när som helst vänta besök af dem, som åtagit sig att vaka öfver barnen, och hämta dessutom i tvifvelaktiga fall råd af föreningens upplysta damer.

Till det goda resultat, som detta system visat sig medföra, har sannolikt den omständigheten ej litet bidragit, att skydssföreningen årligen utdelar premier och gåfvor till de bästa fostermödrarna. Meddel till dessa premier hafva dels samlats inom föreningen, dels också skänkts af utomstående personer.

Man har slutligen å vissa orter äfven försökt att genom *enskild* föreningsverksamhet, oberoende af myndigheterna eller deras tjänstemän, taga fosterbarnsväsendet om hand genom att dels anskaffa lämpliga personer till fostermödrar, dels öfvervaka desamma och vid behof understödja dem med råd och penningar. I flertalet fall hafva dock dessa försök utfallit mindre lyckligt att döma däraf, att föreningarna vanligtvis snart åter upplösts eller fått väsentligt inskränka sin verksamhet. Så har t. ex. händelsen varit i Frankfurt a/M, så äfven i en del franska kommuner. Detta synes antyda, att kontrollen öfver fosterbarnsindustrien icke kan undvara myndigheternas medverkan, och att privatverksamheten alltid bör stödjas af den offentliga myndighetens auktoritet och inflytande

* * *

Möjligen kan den i utlandet förvärfvade erfarenheten tjäna oss till fingervisning, då vi en gång i en — som jag hoppas — ej alltför aflägsen framtid skola i vårt land och framför allt i vår hufvudstad skrida till ordnandet af vårt fosterbarnsväsende. Frågan är, såsom ny för oss, ej lätt att lösa.

Må det emellertid tillåtas mig att i korta drag skildra, hur jag tänkt mig, att man därvid bör gå till väga för att nalkas målet på

ett för våra förhållanden lämpligt sätt och med hopp om den framgång för saken, som vi helt visst alla tillönska densamma.

Framför allt måste fosterbarnsväsendet noga regleras så att icke hvem som helst har rättighet att ägna sig åt en så ansvarsfull och grannliga industri som fosterbarnsindustrien. Med andra ord, fosterbarnsindustrien måste i likhet med så många andra industrier vara underkastad *koncessionstvång*, på det att man må äga någon garanti för, att endast *lämpliga* personer drifva yrket.

Helst borde detta koncessionstvång vara allmänt och för hela landet gällande, icke endast lokalt, beroende på särskildt beslut af vederbörande kommunalmyndigheter, ty i så fall skulle möjligen inträffa, att fostermodrarna för att undgå kontrollen utflyttade till närliggande kommuner och där ostörda fortsatte sitt handverk. Exempel på dylika följder af koncessionstvånget finnas redan från utlandet, och saken torde därför vara att beakta.

Underkastade koncession skulle alla utan undantag vara, hvilka mot ersättning i en eller annan form ville emottaga främmande barn i sin vård. I vissa utländska förordningar rörande fosterbarnsväsendet är, såsom vi ofvan sett, koncessionstvånget begränsadt endast till sådana personer, som mottaga barn af *späd* ålder; men ehuru onekligt är, att barnen äro mest i behof af skydd under de första lefnadsåren, så synes det mig dock, som om skäl borde föreligga att icke allt för mycket inskränka den tid, under hvilken barnen stode under myndigheternas uppsikt. Vidare anser jag det vara af vikt, att hvarje tillstånd att mottaga fosterbarn affattades i den form, att det endast gälde tills vidare och icke under obegränsad tid, på det att tillståndet genast måtte kunna återtagas, om omständigheter inträffade, som motiverade en sådan åtgärd.

Innan tillståndet utlämnades, skulle vederbörande myndighet vara skyldig att göra sig noga underrättad om alla sådana förhållanden, som kunde vara af inflytande på frågans afgörande, och endast i det fall medgifva den sökta rättigheten, att inga omständigheter föreläge, som kunde göra personen i fråga mindre lämplig för yrket. Såsom de viktigaste synpunkter för bedömande af sökandens lämplighet skulle jag särskildt vilja framhålla följande:

Fostermodrens hälsotillstånd bör vara godt och hennes kropps-konstitution ej alltför svag, emedan krafterna ofta nog prövas ganska hårdt, i synnerhet vid sådana tillfällen, då barnet är sjukt eller annars oroligt och svårskött. Hon sjelf såväl som de närmaste medlemmarne af hennes familj, om hon har sådan, böra äga god frejd, vara kända

för att föra en otadlig vandel samt icke befinna sig uti utblottade omständigheter. Hon måste vara van vid renlighet och snygghet, hafva någon erfarenhet i skötseln af barn, men icke hafva för många egna barn eller fosterbarn. Bostaden skall vara sund och ljus, äfven om man för öfrigt ej kan ställa alltför höga fordringar på densamma. Fuktiga, osnygga, mörka eller öfverbefolkade rum böra dock kunna undvikas. Äfven bör tillses, att hvarje barn har sin egen bädd, som är ändamålsenlig och framför allt snygg.

Utom pröfningen af alla de omständigheter, som kunna vara af vikt för bedömandet af en persons lämplighet till fostermoder, fordras emellertid äfven, att den sökande tillförbindes vissa skyldigheter, som hon måste uppfylla, för att barnets behandling skall blifva så god som möjligt. Så t. ex. bör hon förbjudas att i sin vård emottaga mer än ett visst, af myndigheterna noga bestämdt antal fosterbarn på en gång. Särskildt när det gäller *späda* barn torde antalet strängt böra begränsas till högst två eller, om kvinnan själf har ett spädt barn, ett enda fosterbarn. Vidare bör i tillståndsbeviset intagas bestämmelser om fostermodrens skyldighet, att underkasta sig den kontroll, som af myndigheterna kan anses erforderlig, samt att noga ställa sig till efterrättelse de föreskrifter rörande utöfvandet af yrket, som skriftligen eller muntligen genom kontrollanterna kunna henne föreläggas.

Alldeles nödvändigt synes mig vara, att fostermödrarna tvingas att noga sätta sig in i alla de viktigaste punkterna beträffande barnets vård, så väl med afseende på den lämpligaste födan som hudens vård, beklädnaden, bostadens skötsel o. s. v. För den skull erfordras emellertid en tryckt instruktion, affattad uti korta, lätt begripliga satsar, och detta så mycket mera, som fostermodren då icke i förekommande fall kan urskulda sig med okunnighet eller förebära andra liknande ursäkter.

Slutligen måste fostermodren vara skyldig att, om hennes fosterbarn insjuknar, genast tillkalla läkare samt, i händelse af dödsfall, inom bestämd tid med företeende af dödsattest anmäla förhållandet hos den myndighet, som utöfvar kontroll öfver hennes verksamhet. Detta senare på det att efterforskningar i tid må kunna anställas, huruvida barnets död varit beroende på någon förseelse från fostermodrens sida eller annars berott på någon omständighet, som kunnat undvikas.

Hvad jag här ofvan föreslagit såsom önskligt vid genomförandet af vårt fosterbarnsväsendes reformerande, förutsätter naturligtvis att en särskild förordning måste antagas, i hvilken alla de viktigaste villkoren för rättighet att till vård emottaga främmande barn finnas in-

tagna. Denna förordning synes mig lämpligast böra utfärdas på sätt § 24 i Hälsovårdsstadgan föreskrifver. Äfven torde väl af flera skäl blifva fördelaktigast, om i de särskilda kommunerna tillämpningen af stadgans bestämmelser öfverlämnades åt de resp. hälsovårdsmyndigheterna, hvilka väl i allmänhet äga de bästa förutsättningarna att kunna verksamt genomföra den åsyftade reformen.

En förordning är emellertid ej ensam nog för att åstadkomma ändring i de nuvarande missförhållandena, därpå torde väl de fleste af våra hälsovårdsföreskrifter lämna tydliga bevis. Viktigare än den döda bokstafven är nämligen den lefvande *kontrollen* öfver lagens efterlefnad. Dessförutan måste flertalet af de ofvan föreslagna skyddsåtgärderna blifva förfelade.

Denna kontroll skall i första rummet omfatta tillsynen öfver det sätt, hvarpå barnen behandlas och vårdas. Men genom densamma skall äfven en väl behöflig uppsikt kunna ägnas åt snyggheten och ordningen inom fostermodrarnas hem samt åt deras och öfriga familjemedlemmars dagliga lif och vandel. Äfven vid inträffade sjukdomsfall bland barnen bör kontroll kunna hållas öfver, att den sjuke får den rätta vården, och att läkare i tid tillkallas eller rådfrågas.

Mer än genom denna, så att säga, polisuppsikt bör dock enligt min åsikt kontrollanten kunna uträtta såsom vän och rådgifvare åt fostermodren. Då, såsom förut blifvit nämnt, jag hyser den mening, att en mycket viktig orsak till fosterbarnens vanvård hos oss ligger uti vårdarinnornas okunnighet om rätta sättet att sköta barn, så framgår ju däraf, att jag måste betrakta fostermodrarnas undervisande häri såsom hufvudmedel att förekomma vanvården. För den skull har jag också här ofvan framhållit vikten af att en kort och lättfattlig instruktion utfärdas, hvarigenom vårdarinnorna sättas i tillfälle att inhämta de nödvändigaste upplysningarna om en rätt barnavård. Fullt tillräcklig är emellertid icke ens denna åtgärd. Instruktionen må vara hur väl affattad som helst, så kan den dock icke i hvarje fall förekomma missförstånd eller misstyding. Därtill fordras i första rummet muntlig förklaring och praktisk undervisning. Och en sådan bör kontrollanten bäst kunna lämna. Vid hvarje besök skulle ju denne kunna taga tillfället i akt att praktiskt påpeka för vårdarinnan, huru man t. ex. bäst bereder och förvarar barnens föda, huru beklädnaden bör vara beskaffad, hur ett bad bäst beredes o. s. v. samt dessutom kunna bortarbota en mängd fördomar och ovanor, som i fråga om barnavård ännu äro så vanliga, isynnerhet bland den fattigare befolkningen.

Nästa fråga blir emellertid då, huru man skall kunna åstadkomma

en sådan kontroll. Att öfverlämna den åt hälsovårdsnämndens själf-skrifna biträden, tillsyningsmännen vid hälsopolisen, skulle tvifvelsutan vara alldeles förfeladt, emedan dessa personer ju icke äro sakkunnige i fråga om barnavård. Lika litet anser jag fattigvårdsstyrelserna äga kompetens att utöfva en dylik kontroll, äfven om tiden skulle tillåta dem att åtaga sig något sådant. Enda möjligheten att få tillräckligt intresserade och på samma gång sakkunniga personer härför vore onekligen att förmå någon eller några af här befintliga fruntimmersföreningar att ställa sig till myndigheternas förfogande och i deras ställe utöfva den viktiga och grannliga uppsikten öfver fosterbarnens skötsel. Ty för en kontroll af den art, jag här ofvan sökt antyda, ägnar sig dock endast kvinnan, emedan hon genom sin finkänslighet kan lättare än mannen förvärfva sig fostermodrens förtroende och genom naturlig medkänsla för de små hyser mera verkligt intresse för dem än mannen med sin mera utåt vända natur. Kvinnor, hvars bistånd i detta syfte helt visst skulle kunna vara af ovärderligt gagn, äro t. ex. härvarande församlingsdiakonissor, hvilka ju möjligen kunde låta sig af lokalmyndigheterna engageras för att hand i hand med dem utöfva kontrollen öfver fosterbarnen.

Huru denna kontroll skulle i detalj ordnas och hvilken ställning de kontrollerande damerna skulle komma att intaga till den myndighet, som i första hand öfvervakar fosterbarnsväsendet, dessa frågor torde väl här icke vara skäl att närmare beröra. Men någon svårighet att få saken praktiskt ordnad lärer nog icke behöfva befaras, då vi ju i detta hänseende hafva flere goda mönster från utlandet att följa och följaktligen kunna hämta lärdomar af den erfarenhet, som där under årens lopp förvärfvats.

Ett kraftigt medel att minska olägenheterna af fosterbarnsväsendet vore slutligen, om man kunde höja fostermodrarnas intresse för de främmande barnen. Därigenom skulle helt säkert kontrollen i många fall göras mindre svårskött, emedan fostermodrens tillgifvenhet för barnet snart skulle lära henne den rätta metoden att behandla det-samma. Då nu de flesta fostermodrar åtaga sig främmande barn för att därpå göra sig en förtjänst, så blir det hela i vanliga fall en penningfråga. Men då så är, måste också för barnets skull fostermoderns ersättning vara så stor, att hon utan att behöfva draga in på något, som barnet ovillkorligen behöfver, kan få något öfver för egen del såsom lön för sitt besvär.

För öfrigt är det icke ens nog, att ersättningen sättes tillräckligt hög, man måste äfven se till, att den utfaller *regelbundet* och till

sitt *fulla belopp*. Just emedan detta alltid är fallet med de barn, som utackorderas på offentlig bekostnad, blir också dessas lott i vanliga fall bättre än de privat utackorderade barnens. Att vaka häröfver borde ovillkorligen vara fattigvårdsmyndigheternas sak, så att ett afbrott i betalningen af fostermodrens ersättning icke behöfde ifrågakomma; ty på ett eller annat sätt är det alltid barnet, som blir lidande på en oregelbundenhet i detta afseende. Rätta formen för ett dylikt understöd är visserligen svår att angifva, då risk alltid finnes, att många mödrar skulle häraf taga sig anledning att helt och hållet undandra sig sina förpliktelser. Men med uppmärksamhet från myndigheternas sida borde det väl ej möta öofvervinnerliga svårigheter att i flertalet fall tvinga föräldrarna att fullgöra sina skyldigheter.

Kunde till sist någon eller några af våra välgörenhetsföreningar upptaga på sitt program att utdela belöningar eller s. k. premier till de fostermödrar, som bäst vårdade sig om sina fosterbarn, så borde detta ytterligare blifva en sporre att väl behandla barnen. Erfarenheten från Tyskland och Frankrike ger vid handen, att detta är ett medel, som ledt till förträffliga resultat. Saken kunde ju ordnas på mångahanda sätt. Ett bland andra vore ju t. ex. att utlofva en premie åt hvarje vårdarinna, som mottagit ett spädt barn och välbehållet lyckats bringa detsamma öfver dess första halfår. Man kunde ju sedermera upprepa belöningen efter vissa mellantider, allt efter som medel och tillgångar medgäfvade något sådant. Eller också kunde premierna utdelas årligen till sådana fostermödrar, som af kontrollanterna särskildt förordades till erhållande af understöd, på grund af att den vård de ägnat fosterbarnen gjort dem berättigade till en uppmuntran. Sätten kunna, som sagdt, vara många, men principen borde vara verksam och väl värd att taga vara på.

*   *

Jag har härmed antydt, huru jag anser, att saken kunde och borde ordnas i vårt land. I öfverensstämmelse därmed hafva också hälsovårds- och fattigvårdsnämnderna i Stockholm till regeringen inlämnat ett förslag till fosterbarnsväsendets ordnande, så vidt sådant kan ske genom lagstiftningsåtgärder. Detta förslag är nu beroende på regeringens pröfning, sedan detsamma passerat revy inför en del administrativa myndigheter i landet. Mätte detsamma vinna det afseende, sakens vikt onekligen kräfver, och föras till ett lyckligt resultat till fromma för de hjälplösa fosterbarnen!

Richard Wawrinsky.

Ibsens nya bok och dess symbolik.

När man slutat Ibsens nya bok, *Bygmester Solness*, finner man att den antingen är en helt vanlig historia om helt vanliga människor, eller en gripande symbolisk dikt. I förra fallet synes oss innehållet enkelt, men också utan vidare intresse, i senare fallet däremot slår det oss såsom något högst ovanligt — och hvad mera är — som ett personligt subjektivt uttryck för den store skalden, ett sådant som vi förr aldrig af honom ägt, en symbolisk diktning af så väldiga dimensioner, att vi på samma gång stå undrande — beundrande och beklagande.

Och denna dikt slår emot oss som en svanesång. Skulle det vara så, skulle denna »sång i luften», detta sista försök som byggmästar Solness gör vara skaldens sista verk, och skulle de tankar han här utvecklar verkligen vara hans egna, personliga (hvilket vi åtminstone tro), då beklaga vi honom och lida med honom. Ty ovillkorligen måste man sammanställa Solness' och hans öde med Ibsen och hans för oss kända lif. Äfven Ibsen har, som byggmästare, sträfvat högt mot idealens himmel, rest väldiga byggnader, där spiran pekat rätt mot himmelen. Brand och Peer Gynt äro de kolossala monument, som han själf krönt med sitt snille och sitt hjärtas hela värme, på dem sätter han lagerkransen under ungdomens stormande jubel, den ungdom som älskar och förstår honom.

Ungdomen är Hilde Wangel, hon älskar honom, hon tror på honom. Men under tidens lopp, dels af intryck och inflytande både personliga och yttre, dels i följd af händelser, som vi kanske ej våga sammanställa med Ibsen och hans eget lif, finner byggmästaren att hans verksamhetsfält ligger närmare — ej blott inom de ideala drömmarnes sfär — och han vill nu bygga boningar för människor, boningar, säkra, fasta, sköna; äfven dessa skola äga tornspiror, spiror som peka högt mot de ideala målen, mot det rätta.

Där möter oss äfven Hilde i ungdomens gestalt, som ber honom bygga tornspirorna höga, väldiga. Ungdomens — alltid ungdomens fordringar!

Skalden-byggmästaren reser upp den ena människoboningen efter den andra, bygger dem efter sina egna idéer, stora och rymliga, men han känner och vet att han ej mer är hvad han var; hans verksamhet är vidsträckt, han är ansedd för *den store* alltjämt, men han kän-

ner med sig, att människorna ej förstå hans sträfvanden, ej fatta hans byggnadsverksamhet så som han *själf* menat den. De bli ej bättre, ej ädlare, de fatta ej hvaråt spiran på deras boningar pekar. Det är under trycket häraf, under den förtviflan han känner att ej ha nått det mål han för sig och andra sträfvat efter, som han åter blir eggad till nya stordåd, ny verksamhet och detta alltjämt af samma ungdom som i årtal gått och trott på honom.

Men så länge har han gått inom fyra väggar och arbetat för andra, att han till slut blifvit rädd för yttre intryck, yttre inflytande, och ej vill, ej tål någon täflan på sitt område, vill ej erkänna att de unga, just de kanske kunde komma med nya idéer, är rädd att bli tagen ur de illusioner han själf lefver på — ehuru för hvar dag med svagare tro — är rädd för att folk ändå till slut skall finna ut att han är rädd att bli ansedd för rädd.

Han bygger alltjämt, i trots däraf att han tror att det finnes någon (Ragnar) som skulle kunna bygga bättre eller lika bra, finge han arbeta i frihet; men denna frihet nekar han honom. Ragnar, liksom de andra hans underhafvande, misstror Solness' mod. *De* ha ej varit med från början, *de* veta ej hvad han satt in, *de* känna ju blott hans rädsla för den yttre världens inflytande och omdöme.

Då kommer Hilde Wangel inbrytande som en solstråle, hon tinar upp de infrusna, nära nog begrafda förhoppningarna, hon värmer, lifvar; erinrar om hvad han lofvat — han, Solness, idealet — hvad han lofvat henne och alla den gång han tog henne (ungdomen) i famn och gaf dem något att lefva för. Ej kunde han väl vara nöjd att gå och bygga små boningar åt sig och andra, ej var detta nog för en stor man; nej, väldigare vore hans mål. »En gång har du lofvat oss något stort, nu skall du hålla det. Slott skall du bygga, stora, sköna, dem konstruera vi gemensamt, du och jag — slott som aldrig ramla!» Solness blir dragen med af Hildes tro, och de bygga i tankarne dessa *luftslott*, som de nu båda tro äro de enda, som kunna göra dem lyckliga.

Men en grundmur skola slotten ha, en sådan som är varaktig, och denna mur är Ibsens egen gamla fasta grundmur: »byggd i frihet och af kärlek». När nu till slut Hilde öfvertalar Solness att visa sitt mod genom att på sitt sista verk, den nyss färdiga byggnaden, själf kröna spiran eller sätta in sitt eget jag, då svindlar han vid tanken; men vid hennes löfte om att han, sedan detta är fullbordadt, skall kunna lefva ett fritt, nytt lif, bestiger han ställningen, når toppen, står där, han, deras gamla älskade Solness, som de tviflat på, står där som han stod i ungdomens vår, stark och sig själf. Då

jublar skaran där nere och den starke mannen, som ej mer är ung, blir yr af detta ungdomens erkännande, af deras hyllning, ser att de återfått tron på honom, och sedan han sändt dem en sista hälsning faller han, faller och dör i stenröset, i grundmuren till den byggning som var hans lifs tro och sträfvan.

Detta är i korta drag det intryck genomläsandet af Ibsens mäktiga arbete på oss framkallat. Mycket vore ännu att säga; ej en replik är utan sin betydelse, men mycket är äfven af den personliga art, att vi tro att ett utläggande däraf här skulle vara mindre på sin plats.

Vi kunna dock ej underlåta att antydningssvis påpeka Solness' »underlighet» och fru Solness' tro, att han ej vore fullt normal i sin tankegång. Har ej författaren därmed velat liksom antyda, att den stora allmänheten, hvardagsmänniskorna, ej velat se Ibsen som den store reformatorn, utan kallat honom galen, besynnerlig m. m., utan att de dock innerst trott detta, ty det gör fru Solness heller icke. Solness själf vet, att han varit skuld till att fru S. blifvit olycklig. Detta menar Ibsen nog symboliskt så, att hvardagsmänniskorna blifvit rubbade ur sin jämna, gifna lunk, och detta var dem för påkostande; de ge *den* skulden som rubbat dem ur deras lugn, men förstå ej, ha ej kraft — liksom nu fru Solness — att göra sig denna lärdom till godo. Därför gå barnen, möjligheterna, under, och det blir intet samlif mellan dessa två för olika mål sträfvande personer.

Många utläggningar torde väl Ibsens nya bok bli underkastad. Men sällan har jag varit så öfvertygad som nu att utläggningarna komma att sammanfalla. Heder och tack byggmästar Solness! Du står där uppe alltjämt, äfven vi se dig där, vi som Hilde, långt efter att du personligen ej mer står där själf. Hvad du gifvit består. Men det var kanske ingen svanesång detta? Hvem vet hvad du mera hörde där uppe — högt, högt upp?

V—d L—d.

Anne Charlotte Leffler-di Cajanello.

Tre månader hafva förflutit sedan den sorgliga och öfverraskande underrättelsen ingick, att Anne Charlotte Leffler drabbats af döden i det nya hem, hon åt sig skapat långt borta från sitt fosterland. Nu sedan den smärtsamma bestörtning, som grep en hvar vid denna nyhet, hunnit lägga sig, och det som man först hade svårt att fatta, att Anne Charlotte Leffler ej mer finnes till, ingått så att säga i ens medvetande, bör minnestecknarens uppgift falla sig lättare, än då han står under intryck af det första slagets smärta.

Det är en ofta upprepad sats, att det fordras ett visst afstånd af tid för att kunna bedöma en framstående personlighet. En tidrymd af tre månader är naturligen alltför kort för att åt en bortgångens bild kunna ge den historiska objektivitetens prägel, men denna tid torde dock vara tillräcklig för att man skall ha hunnit samla och för sig bättre klargöra sina intryck af den person man önskar teckna, allra helst då man, som fallet är med oss, står tvekande och frågande inför de många motsägande drag, hvaraf denna person är sammansatt.

Talrika hafva de eftermälen varit både i vårt land och i utlandet, som nutidens ryktbaraste svenska författarinna erhållit. Från alla håll, äfven från dem, där man i åsikter och åskådningssätt som bjärtast afvikit från hennes, har man, under intryck af det försonande ljus, som den obevekliga döden kastar öfver dem, hon, mänskligt att se, för tidigt skördat, med öfvervägande beundran och sympati uttalat sig om fru Lefflers sällsynta begåfning och framstående personlighet. Äfven vi instämma af fullaste hjärta med dem, som i hennes bortgång se en oersättlig förlust för den svenska litteraturen och som djupt beklaga, att döden afklippt de stora möjligheter af en ännu rikare och renare utveckling, som hennes diktning kunnat nå under inflytande af nya omgifningar och ett mer harmoniskt lif.

Men med ett öppet erkännande af det som var värdt att beundra och lofprisa hos författarinnan fru Leffler, skulle vi göra oss skyldiga till en stor, ja klandervärd inkonsekvens, om vi endast framhölle de ljusa sidorna af hennes lifsgärning. Själ hade hon ju satt ordet »sanning» som motto på sin vapensköld, och vi inbilla oss, att ett fritt och öppet uttalande af våra åsikter, äfven om de icke utfalla odeladt berömmande, just skall vara i öfverensstämmelse med den bortgångnas öppna karakter och skaplynne.

Vi erinra oss alla hvilket uppseende och hvilken förtjusning fru Leffler-Edgrens första novellsamling, »Ur lifvet», väckte. En finare analys af lifvet och människorna än den som denna lilla berättelsesamling innehöll, har säkerligen ingen svensk författare före henne åstadkommit. Och på samma gång hvilken klarhet i stilen, hvilken ypperlig framställningskonst! I sanning man insåg att Sverige här ägde en redan framstående författarinna, och stora voro de förväntningar man ställde på en diktarförmåga, som redan vid sitt första framträdande väl icke burit fulländningens prägel, dock lofvade något stort.

Infriade Anne Charlotte Leffler de stora förhoppningar, man på henne ställde? Enligt vår uppfattning icke. I hennes följande verk återfinna vi visserligen fullt ut samma stora framställningstalang, samma klarhet och skärpa i teckningen af karakterer och lifsförhållanden, med ett ord *konstnären* förnekar sig aldrig, men *människan*?

I en kort biografisk teckning af en diktarpersonlighet är naturligen ej plats för en genomtänkt kritik af dennes verk, det måste därför lämnas åt läsaren själf att besvara spörsmål, sådana som det ofvanstående. På dem som endast ytligt kommo i beröring med fru Leffler gjorde hennes personlighet ett något kallt och stelt intryck. Det låg i den ståtliga gestalten och de intelligent dragen af en utpräglad nordisk typ, någonting som ovillkorligen kom en att tänka, att man här hade en kvinna med mer hufvud än hjärta framför sig. Hennes närmare vänner jäfva denna uppfattning. För dem stodo hjärtats ägenskaper fullt ut i harmoni med förståndets. Och det är oss en glädje att tro, det de hafva rätt. Men intrycket af en viss köld, låt vara att den endast fanns på ytan, står emellertid fast. Så är förhållandet med hennes böcker. De förefalla att vara diktade mycket mer med hufvudet än med hjärtat. Äfven där man finner passionens glöd, saknar man känslan och innerligheten, och det är därför de icke förmå att värma.

Mycket har blifvit skrifvet för och emot tendensen i många af fru Lefflers arbeten. Så har Dagny, som läsaren torde erinra sig, mer än en gång oförbehållsamt uttalat sina åsikter därom. Fru Leffler, säga hennes vänner och beundrare, behärskades som diktare af två lidelser: »sanningskärlek i skildringen af lifvets och sitt eget hjärtas uppenbarelser och hat till all konventionalism.» Det var sammansmältandet af dessa lidelser: kärleken till sanningen och hatet till det konventionella — samt väl äfven trycket af tidsriktningen och begäret att bereda densamma inträde inom den svenska litteraturen — som gaf henne mod att behandla ämnen, som kvinnor vanligen gå utomkring.

Af stort intresse bör det vara att höra huru författarinnan själf tänkte sig att hennes verk, som kritiken ofta rätt hårdhänt handskats med, borde uppfattas. I bref till Esselde — hvilka brefemottagerskan haft godheten ställa till vårt förfogande — yttrar hon sig oförbehållsamt om sitt skriftställarskap. Fru Leffler ägde dock, som hon själf säger i sitt bref, ett djupt misstroende till alla slag af estetiska teorier och tänker sig det ganska möjligt, att hon kommit att motsäga sig själf, under det hon låtit allt hvad som under skrivandet fallit henne in utan någon kritik flyta ur pennan. Hon ber därför att brevet måtte anses såsom konfidentiellt, en önskan som noggrannt efterkommits ända tills nu, efter diktarinns död, då hennes tankar kunna tjäna till att belysa och förklara hennes diktargåfva och det syntts vara, ej blott tillåtligt utan t. o. m. en plikt att meddela dem, helst som de alls icke lida af någon befarad motsägelse.

Så skrifer hon — 15 aug 1883 — rörande skissen, »Ett bröllop:»

Jag har måhända här begått samma fel (som i Aurora Bunge) att ej uttala mig med nödvändig tydlighet. Jag vill ej vara tendentiös och blir därför ofta missförstådd . . . I »Strid mot samhället» kan dock ingen — som ej läser med förutfattad afvoghet — påstå, att jag genom hufvudpersonens mun aflagt någon trosbekännelse för egen del, ehuru jag försökt att *förstå* hans lifsåskådning och framställa den så opartiskt jag förmått, och denna objektivitet tror jag för min del vara berättigad.

Långt innan jag var tillräckligt utvecklad för att ha tänkt öfver dessa frågor, gjorde jag den iakttagelsen, att en dram eller en roman med ett positivt slut, där alla svårigheter löstes, gjorde ett långt mindre varaktigt intryck på mig än ett af dessa Ibsenska stora frågetecken. Redan då fann jag, att i samma stund konflikterna voro lösta var mitt deltagande för de handlande personerna slut. Hvad betydde alla dessa bekymmer, svårigheter och sorger tänkte jag, då de voro afhjälpta så lätt? Det är på samma sätt som i det verkliga lifvet. De allvarligaste pröfningar som öfvergått oss, blekna och glömmas, och detta gäller naturligtvis ännu mer våra vänners sorger och bekymmer. Medan de varade, kände vi ett deltagande, som ofta var nyttigt och uppfostrande för oss själfva, men sedan de väl voro öfvervunna ägnade vi dem ej längre en tanke. — — —

Redan i min första blygsamma lilla berättelsesamling »Händelsevis», som jag utgaf vid 18 års ålder, kan man spåra min naturliga, då ännu oreflekterade benägenhet att låta läsaren själf få fortsätta och ifylla berättelsen, och att afhålla mig från allt positivt afgörande. Lika omedveten om någon bestämd teori var jag fortfarande, då jag vid tjugotvå års ålder skref »Skådespelerskan» utan att låta de älskande få hvarandra, som annars den tiden var vanligt, åtminstone på scenen.

I styckena »Under toffeln», »Pastorsadjunkten», »Elfvan» spåras likaledes samma obenägenhet mot ett s. k. harmoniskt slut, utan att jag därför i detta afseende någonsin följt någon bestämd teori. Jag tror icke på teorier, jag tror att hvarje författare bör få utveckla sig efter sin egen individualitet, och min är nu en gång den att vädja till läsarens egen tankeverksamhet genom att sorgfälligt undvika att gifva honom någon fingervisning om *hur* han bör tänka.

Harmonien i en berättelse tror jag ej vinnes genom att förf. söker hjälpa sina personer att lösa konflikterna, utan därigenom att karaktererna få en följdriktig utveckling.

Här, tillägger brefskrifverskan, har jag nu helt oförmodadt kommit att aflägga en estetisk trosbekännelse för er, bästa fru. Och dock, hur oändligt mer skulle jag ej ha att säga!

*
*
*

Angående Anne Charlotte Lefflers tidigare lefnadsförhållanden låna vi här ett och annat af hvad fröken Ellen Key därom har att berätta i den varmhjärtade teckning, hon ägnat den döda väninnans minne.

A. Ch. Leffler föddes i Stockholm 1849 och brukade under sina ifrigaste reseår skämtande säga, att hennes vänner ej kunde begära att hon som kommit till världen själfva flyttningdagen, första oktober, skulle vara stationär. Föräldrarne voro rektorn J. O. Leffler och Gustafva Mittag. Före henne funnos i hemmet tvenne bröder — nuvarande professorerna Mittag-Leffler och Frits Läföler — efter henne kom en tredje, nuvarande ingenjören Artur Leffler. Den lilla Anne Charlotte solade sig från tidigaste barnaåren i föräldrars, bröders och morföräldrars ömmaste tillgifvenhet. Med barndomsparadisets skimmer öfver sig lefde alltid i hennes minne sommarbesöken på familjegården Fogelås vid Vetterns strand. I denna fagra bygd tumlade hon omkring i frihet, dit längtade hon hela vintern i stockholms-hemmet, där grundlades den djupa kärlek till naturen, som gjorde henne till en allt mer lidelsefull friluftsmänniska, för hvilken fotvandringar, segling, hafsbad och öfver hufvud lif ute i naturen var ett oafvisligt behof.

Vid omkring 12 år kom Anne Charlotte Leffler till Wallinska flickskolan och tiden där mindes hon alltid med glädje. Hon genomgick med heder de kurser, som för 25 år sedan utgjorde det ganska ringa måttet af flickskolebildningen, och hon, som saknade att ej ha systrar, fick här bland sina kamrater vänner för lifvet. Bland lärarne väckte hon uppmärksamhet i synnerhet för sina svenska uppsatser och en gång, när hon skrivit en kria i novellform, blef denna uppläst för hela klassen. Hennes glädje öfver denna utmärkelse förbittrades dock af lärarens förut uttalade misstanke, att hon haft hjälp af sina bröder; han tilltrorde ej henne själf denna framställningsförmåga.

Samman med sina käraste skolkamrater redigerade hon en tid-

ning, »Utile Dulci,» spelade af dem själfva författade pjäser o. s. v. En af hennes närmaste vänner sedan skoltiden har skildrat skolflickan Anne Charlotte Leffler som alltid plikttrogen, men ändå munter; hjärteglad åt kamraternas framgång och utan allt öfvermod när hon hade någon egen; utan skymt af nyck, svek eller intrig; alltid sig lik, öppen, enkel, väfnast och godlynt. Och dessa drag, som bildade skolflickans karakter, förblefvo kvinnans. De stärktes under hela uppväxten af att A. Ch. Leffler, som hon en gång själf sade, »nästan gått i samskola», under sitt trogna deltagande i brödernas och deras kamraters lekar och studieintressen. Hon skref alltjämt och under 15—17 års åldern var hon fördjupad i en stor roman, i hvilken hon nedlade såväl sina barndomsminnen som sina religiösa intryck, hvilka vid denna tid blefvo djupare, särskildt genom konfirmationsundervisningen för kyrkoherden Rohltlieb. Romanen hette *Försätra prästgård*, men som bröderna vanvördigt kallade den *Fär-sätra*, gömdes den noga för deras annars mycket intresserade blickar. De båda äldre bröderna öfvade, enligt A. Ch. Lefflers egna yttranden, det mest bestämmande inflytande på hennes litterära utveckling. De visade henne huru ofantligt litet hon lärt i skolan och riktade klokt hennes själfstudier; de afrådde henne att ge ut sina försök innan dessa blefvo mera färdiga, och själf tog hon också från början sitt författarskap på ett mycket allvarligare sätt än unga damer annars pläga. Både föräldrar och bröder uppmuntrade genom den lifligaste sympati hennes författarskap, och som ett mycket ovanligt bevis på detta hemmets omhuldande af ett diktargry kan nämnas, att hennes far på egen bekostnad tryckte hennes första anonyma novellsamling *Händelsevis* (1869). De 500 exemplaren blefvo alla utsålda, och ej blott publiken utan äfven kritiken uppmuntrade till fortsättning.

Denna dröjde emellertid flera år. Ungefär vid samma tid som hennes fars lifslånga sjukdom började, bad en aktad man, son till en hennes mors gamla vänner, den då omkring tjuguariga Anne Charlotte bli sin hustru. Hennes mor, liksom hon själf, kände att hennes öde skulle komma i goda händer och en lyckligare lott beredas henne än i det nu fördyrade hemmet, och omfattad af en stor, i alla lifvets skiften orubblig hängifvenhet, ingick hon i sitt nya hem, då hon 1872 blef v. härads höfdingen Edgrens hustru.

I sin nya egenskap af husmoder var och förblef hon plikttrogen och omtänksam, men ehuru välståndet i hemmet befriade henne från omedelbart arbete i detsamma, kände hon sig dock under de första åren af sitt äktenskap ofta sliten mellan sina husmoderliga plikter och hågen att ägna sig åt sitt författarskap. Hennes mans samhällsställning — han blef senare sekreterare i öfverståthållarembetet — öppnade med åren flera kretsar för hennes iakttagelse, men hon blef allt mer på sin vakt, att ej gripas af den sällskapssjuka, som i Stockholm är det andliga arbetets röta. Hon ägde framför allt den förmåga af arbetskoncentration — fast utan vanlig egoism eller pedanteri — som ger en konstnärlig begåfning dess etiska allvar. Hon yttrade, när någon talade om mögenheten i hennes tidigare arbeten jämförda med några andra hennes

samtida: »Besinna mina lyckliga förhållanden! Ingen ekonomisk nödvändighet tvingar mig att producera hastverk, som unga författare så ofta måste; och», tillade hon med ett djupt, vemodigt tonfall, »inga små fötter springa ut och in i mitt arbetsrum, som i så många andra författarinnors, och störa lugnet där. Skulle jag inte göra mitt bästa möjliga, vore jag ju rent af omoralisk!»

Det är mycket egendomligt, att det blef för teatern A. Ch. Leffler skref sitt första, mera bemärkta arbete. Som flicka hade hon nämligen ansett det vara orätt att begagna sig af de sällsynta tillfällen för teaterbesök, som hemmets tillgångar medgåfvo, och hon hade endast två gånger varit på dramatiska teatern, när hon skref *Skådespelerskan*. Vintern 1873 hördes i olika kretsar ständigt lifliga dispyter och ifriga gissningar om författaren till detta skådespel, som väckte ett så ovanligt uppseende. Ingen anade, att det var en ung fru, hvilken sålunda debuterat; man gissade på åtskilliga manliga samt några redan kända kvinliga författare. Äfven *Pastorsadjunkten* och *Under toffeln* (1876) väckte ett visst intresse, hvilket stegrades genom *Elfvän* (1880).

Under denna lifliga verksamhet för teatern skref hon, fortfarande anonymt, noveller och »essays» i dramatiska eller litterära ämnen; de flesta offentliggjorda i Ny Ill. Tidning. Man började ana att fru Edgren var författarinna, men det blef dock för allmänheten en stor öfverraskning, när hon, styrkt af sin äldste bror, beslöt att 1882 framträda i eget namn med novellsamlingen *Ur lifvet*.

* * *

Så långt fröken Key. Under de följande åren utkommo ständigt nya verk af den med ett enda slag' ryktbar vordna författarinnan. Efter hvad vi här ofvan antydt, mottogos de ej på långt när med samma odelade beundran och gillande af kritiken inom de olika lägren, ehuru alltid Anne Charlotte Lefflers arbeten väckte stor uppmärksamhet och intresse, vare sig de voro skrifna för teatern eller i form af noveller.

Vi vilja här i korthet nämna de förnämsta af hennes arbeten. Bland dessa komma i främsta rummet de med den gemensamma titeln *Ur lifvet* under åren 1882—90 utgifna berättelsesamlingarne. 1—3 saml. innehållande *Smärre berättelser*; 4 saml. *En sommarsaga* och 5 saml. del 1—2 *Kvinlighet och erotik*. Utom de ofvan nämnda dramatiska styckena, *Skådespelerskan*, *Pastorsadjunkten*, *Under toffeln* och *Elfvän*, skref fru Leffler för teatern skådespelen *Sanna kvinnor* och *Hur man gör godt* (utkomna i bokform, den förra 1883, den sednare 1885) samt de i ett band (1891) utgifna komedierna *Den kärleken*, *Familjelucky* och *Moster Malvina*. Dessutom utgaf hon tillsammans med fru Kovalevsky de två paralelldramerna: *Kampen för lyckan*.

Det sista af fru Lefflers utgifna verk blef hennes minnesteckning öfver vännen och medarbeterskan, *Sonja Kovalevsky*.

Ehuru vi redan förklarar oss i denna korta teckning ej kunna ingå i någon uttömmande kritik af fru Lefflers litterära verk, kunna vi ej neka oss nöjet att i fråga om ett af dessa, »En sommarsaga», ännu en gång citera samma penna som nyss, då den analys hon gifvit åt denna i många afseenden ganska skarpt kritiserade bok, tyckes oss vara sann och riktig.

»En sommarsaga», yttrar fröken Key, »söker klargöra kvinnans möjlighet att bevara sin personlighet och sin individuella lifsgärning inom äktenskapet. A. Ch. Leffler grep aldrig djupare in i lifvet, det lif, som lefver rundt om oss, än med denna bok, hvori hon låter en kvinna ingå i äktenskapet, där hon sedan har att lösa den för mänskliga krafter öfverväldigande uppgiften: att vara helt sin mans hustru och sympatiska lifshjäl, helt sina barns mor, helt husmor och slutligen helt en individualitet, med egna utvecklings- och arbetskraft. Författaren framställde där den konflikt, som dagligen pågår i otaliga utvecklade kvinnors lif; men dels villades intrycket bort genom bristande konstnärlig koncentration kring det egentliga ämnet och dels kom boken fram under den ifrigaste reaktionen mot kvinnofrågan; därför blef *Sommarsagan* i grund missförstådd. När jag i en anmälan af densamma yttrade att 'framtiden måhända kommer att känneteckna vitterheten från senare hälften af vårt århundrade som litteraturen om och af kvinnan', blef äfven detta missförstådt som en orimlig förstoring af de kvinliga produktionernas värde, medan yttrandet endast innebar konstaterandet af att den viktigaste nya 'hufvudströmningen' inom litteraturen var det kvinliga elementets *framträdande*, kvinnornas bekännelser om sig själva, männens nya syner på och konflikter med den modärna kvinnonaturen, med andra ord allt detta nya stoff, som genom skrifvandet af och om kvinnor blifvit en af århundradets mest kännetecknande litterära egendomligheter. Och jag tillåter mig att här upprepa hvad jag då förgäfves påpekade, att intet af alla de ämnen, som med afseende å kvinnan sysselsatt eller kommer att sysselsätta den dikteriska intuitionen eller den psykologiska forskningen, har den betydelse, som ämnet för *En sommarsaga*: konflikten mellan den modärna kvinliga personlighetens kraf och äktenskapets. Det finnes intet område af människolifvet, som ej djupt beröres af denna konflikt, och dess lösning är ett af de allvarligaste problem mänsklig-heten har att arbeta med.»

* * *

A. Ch. Leffler hade ofta gjort kortare utländska resor, men den första egentliga studieresan ägde rum ganska sent. Hon besökte sedermera under längre eller kortare tid Tyskland, England, Frankrike, Italien. Det var i sistnämnda land hon gjorde bekantskap med

den man, för hvars skull hon, tvifvelsutän ej utan smärta och inre strider, bröt med sina forna förhållanden, och utbytte sitt hem i Sverige mot ett under söderns himmel. År 1890 ingick Anne Charlotte Leffler i Rom äktenskap med hertigen af Cajanello. Med undantag af somrarna, då hon besökte Sverige, vistades hon till sin död, som inträffade den 21 oktober förlidet år, i Neapel, där hon med sin make bildat ett hem, hvarest många af stadens framstående litterära personer gärna samlades.

Ehuru skiljd från det gamla hemlandet genom ett långt afstånd och förändrade lifsförhållanden, hade hon dock ej brutit alla de band som höllo henne fast därvid. Hon fortfor att dikta på svenska och om svenska förhållanden, ehuru tyvärr det stora verk, på hvilket hon under de sista åren koncentrerade hela sin diktarförmåga, blef ofullbordadt. Själf skrifver hon ännu den 16 okt., således en knapp vecka innan hon dog, om detta arbete, som skulle bära titeln *Trång horisont*:

»Jag skrifver nu med lycklig fart på *Trång horisont*. Den förefaller mig att bli ett betydelsefullt arbete af en mogen och världserfaren författarinna, som icke längre kämpar för någon som helst tendens, utan helt enkelt vill skildra lifvet så bredt, så opartiskt och så allmänmänskligt som möjligt. Alla sidor af förhållanden människor emellan — d. v. s. af de mest allmänt mänskliga förhållanden — komma med här. Förhållanden — flera olika — mellan föräldrar och barn, mellan makar, unga och gamla, mellan älskande, mellan syskon, mellan sonhustrur, mågar, svågrar, mellan vänner och väninnor, mellan barnbarn och far- och morföräldrar, allt detta belyst med sympati och medkänsla utan spår af bitterhet, med en godmodig välvilja för alla figurerna — ja, kort sagdt, en på bred basis hvilande, stort mänsklig bok skall det bli, som man både skall gråta och skratta åt. Den växer inom mig med jättesteg och materialet är ofantligt rikt.»

*   *   *

Man har om Anne Charlotte Leffler sagt, att, älskad maka och moder till en liten son, hon nu i sin egen tanke uppnått högsta måttet af jordisk lycka. Att då såsom hon ryckas bort just när lifvet ler som fullast, kan väl synas tragiskt, men hur oändligt mycket afundsvärdare är ej en sådan lott mot den att öfverleva lyckan och sig själf. Detta öde blef Anne Charlotte Leffler besparadt och det är därför hon ända in till döden kan kallas ett lyckans skötebarn.

Stenkumlet.

Ur en medeltidshistoria af *Selma Lagerlöf*.

Det var vid den tid, då ljungen stod röd.

Öfver sandmon växte den i täta tufvor. Från låga, trädlika stammar höjde sig tätt sittande, gröna grenar med barrhårda, hårdiga blad och små, sent vissnande blommor. Dessa tycktes ej vara gjorda af vanlig, saftrik blomsterväfnad, utan af torra och hårda fjäll. De voro mycket oansenliga till storlek och form, ej heller var det stort bevändt med deras lukt. Barn af de öppna vidderna, som de voro, hade de ej blifvit utvecklade i den vindfria luft, hvarest liljorna utspänna sina kalkblads djärfva linier, eller i den rika jordmån, hvarur rosorna hemta näring för sina svällande kronor. Det, som gjorde dem till blommor, var egentligen färgen, ty lysande röda voro de. Det färgalstrande solskenet hade de haft nog af. De voro inga bleka källarväxter, inga skuggkära innesittare. Det låg hälsans välsignade munterhet och styrka öfver hela den stora, blomstrande mon.

Ljungen klädde det fattiga fältet med sin röda mantel ända upp mot skogsbrynet. Där reste sig på en svagt uppskjutande bergås några uråldriga, halft sammanstörtade stenkummel, och hur nära än ljungen sökte att smyga sig intill dessa, funnos dock där uppe refvor i dess väfnad, genom hvilka framskyntade stora flata hållar, flikar af bergets egna, skrofliga skinn. Under det största af kumlen hvilade en gammal kung, Därskild kallad. Under de andra slumrade de af hans kämpar, som fallit, då det stora slaget stod där på mon. Nu hade de legat där så länge, att dödens fruktan och vördnad vikit ifrån deras grafvar. Vägen gick fram mellan deras hviloställen. Den nattliga vandraren tänkte aldrig på att se till huruvida dimomsvepta skepnader vid midnattstid sutto på kumlens topp, i tyst längtan stirrande mot stjärnorna.

* * *

Det var en glittrande morgon, daggfrisk och solvarm.

Skytten, som varit ute på jakt alltsedan dagningen, hade kastat sig ned i ljungen bakom kung Därskilds hög.

Han låg på rygg och sof. Hatten hade han neddragit öfver ögonen och jaktpåsen af skinn, ur hvilken harens långa öron och orrens

krokiga stjärtfjädrar stucko fram, låg under hans hufvud. Bågen och pilarna hade han bredvid sig.

Fram ur skogen kom en flicka gående med matknytet på armen. Då hon trädde ut på de flata hållarna mellan kumlen, tänkte hon på, hvilken god dansplats detta kunde vara. Hon fick en innerlig lust att pröfva den. Hon satte ned knytet i ljusten och började dansa helt ensam. Ingen vetskaper hade hon om att en man låg och sof bakom kungshögen.

Skytten sof alltjämt. Brinnande röd stod ljusten mot den skarpt högblåa himmelen. Myrlejonet hade uppkastat sin håla tätt bredvid den sofvande. Däri låg ett stycke kattguld och gnistrade som om det velat sätta eld på alla sandmons gamla stubbar. Ofvanför skyttens hufvud utbredde sig orrfjädrarna som en plym och deras metallfärger skiftade från djup purpur till stålblått. På den oskuggade delen af hans ansikte glödde brännande solsken. Men han öppnade ej ögonen för att skåda förmiddagsglansen.

Emellertid fortsatte flickan att dansa och svängde om så ifrigt, att den svartnade mossjorden, samlad i hållarnas ojämnheter, rök om henne. En gammal torr fururot, blank och grå af ålder, låg uppryckt inne bland ljusten. Den fattade hon i de styfnade tågorna och svängde om med den. Spånor foro ut ur det multnande träet. Tusenfotingar och tvestjärtar, som haft bo i springorna, kastade sig hufvudyra ut i den ljusfyllda luften och borrade sig ned bland ljusteröterna.

Då de svingande kjortlarna snuddade vid ljusten, fladdrade därur upp skaror af små, grå fjärilar. Dessa, som hade vingarnas undersida hvit och silfverglänsande, hvirflade upp som torra löf för en stormil. De syntes då helt hvita, och det var som om det röda ljusthafvet stänkte upp hvitt skum. Fjärilarna höllo sig en kort stund uppe i luften. Deras sköra vingar dallrade så häftigt, att färgstoff lossnade och föll som tunnt silfverhvitt fjun ned i ljusten. Då var det, som om luften genomfarits af ett solbestråladt duggregn.

Rundt om i ljusten sutto gräshoppor och gnedo bakbenen mot vingarna, så att det klingade som harpsträngar. De höllo god takt och voro så samspelta, att en hvar, som gick öfver mon, trodde sig höra samma gräshoppa under hela vandringen, fast han än hade henne till höger, än till venster, än före, än efter. Men hon, som dansade var ej nöjd med deras spel, utan började om en liten stund att själf tralla takten till en danslek. Hennes röst var gäll och sträf. Detta sjungande väckte skytten. Han vände sig på sida, höjde sig på arm-bågen och såg öfver kumlet bort till henne, som dansade.

Han hade drömt, att haren, som han nyss dödat, sprungit ut ur väskan och tagit hans egna pilar för att skjuta på honom. Han såg nu bort till flickan, halfvaken, yr af drömmar, med hufvudet brinnande efter sömnen i solskenet.

Hon var storväxt och groflemmad, ej fager i anletet, ej lätt i dansen, ej taktfast i sången. Hon hade tunga kinder, tjocka läppar och platt näsa. Hon var mycket röd på kinderna, mycket mörk i håret, yppig i växten, kraftig i rörelsen. Hennes kläder voro torftiga, men bjärta. Röda border kantade den randade kjorteln och brokiga ullgarnssnodder följde livvets sömmar. Andra unga tärnor likna rosor och liljor, men hon var som ljungen, stark, munter och lysande.

Med glädje såg skytten den stora, granna kvinnan dansa på den röda heden midt ibland spelande gräshoppor och fladdrande fjärilar. Han skrattade, medan han såg på henne, så att munnen drogs upp mot öronen. Men så fick hon plötsligen syn på honom och blef stående orörlig.

»Du menar väl jag är tokig», var det första hon kom sig för att säga. På samma gång undrade hon på hur hon skulle få honom till att tiga med hvad han sett. Hon ville ej höra förtäljas nere i bygden, att hon dansat med en fururot.

Han var en ordfattig man. Inte en stafvelse fick han öfver läpparna. Han var så blyg, att han ej visste bättre att göra än att fly, fastän han gärna velat stanna. Hasteligen fick han hatten på hufvudet ock skinnväskan på ryggen. Sedan lopp han bort mellan ljungtufvorna.

Hon ryckte till sig matknytet och sprang efter. Han var liten, stel i sina rörelser och synbarligen af ringa krafter. Hon hann honom snart och slog hatten af honom för att förmå honom att stanna. Egentligen hade han mest lust att blifva stående, men han var yr af blyghet och flydde med än större fart. Hon sprang efter och började ryeka i skinnväskan. Då måste han stanna för att försvara denna. Hon anföll honom med all makt. De brottades, och hon lade omkull honom. »Nu talar han ej om detta äfventyret för någon», tänkte hon och var glad.

I detsamma blef hon dock helt rädd, ty han, som låg på marken, tycktes aldeles blekna bort, och ögonstenarna vändes inåt hufvudet. Det var dock ej så, att han var skadad eller sårad. Det var sinnserörelsen han ej tålt. Aldrig förr hade så stridiga och starka känslor rört sig inom denne enslige skogsbo. Han var glad öfver flickan och

ond och blyg och ändå stolt öfver att hon var så stark. Han blef alldeles huvudyr af det.

Den stora starka ungmön lade armen om hans rygg och reste upp honom. Hon bröt ljung och piskade hans ansigte med de styfva kvistarna tills blodet kom i rörelse. Då hans små ögon åter vände sig mot dagsljuset, lyste de af nöje vid att se henne. Alltjemt teg han, men handen, som hon lagt om hans lif, drog han fram och smekte den.

Han var ett barn af svält och tidiga mödor. Torr och gulblek, köttlös och blodfattig var han. Hon kände sig rörd af att han var så försagd, han, som dock syntes vara bortemot trettitalet. Hon tänkte, att han måtte lefva alldeles ensam inne i skogen, eftersom han var så ömklig och så illa klädd. Ingen månade han äga, som såge om honom, ingen mor eller syster eller käresta.

* * *

Den stora barmhärtiga skogen utbredde sig öfver obygdén. Döljande och skyddande upptog den i sitt sköte allt, som sökte dess hjälp. Med höga stammar stod den vakt kring björnens ide, och i täta buskars gröna skymning inrymde den småfåglarnas äggfyllda bon.

På denna tid, då folket ännu höll trälar, rymde många af dessa till skogen och funno skydd bakom dess gröna murar. Där lefde de i ett stort fängelse, som de ej vågade lämna. Skogen höll dessa sina fångar i sträng tukt. Den tvang de slöe till omtanke och uppfostrade de i träldomen förfallne till ordning och ärlighet. Endast den fitiga gaf den nåden att lefva.

De båda, som möttes på heden, voro ättlingar af sådana skogens fångar. De gingo ofta ned till de bebyggda odlade dalarna, ty de fruktade ej mer att återföras i den träldom, hvarur deras fäder flytt, men helst hade de sina vägar inne i skogsdunklet. Skyttens namn var Tönne. Hans egentliga yrke var att utföra rödningens arbeten, men han förstod sig ock på andra ting. Han samlade töre, kokade tjära, torkade fnöske och gick ofta på jakt. Hon, som dansade, hette Jofrid. Hennes fader var kolare. Hon band kvastar, plockade enbär och bryggde öl af den hvitblommiga porsen. De voro båda mycket fattiga.

Förut hade de aldrig mötts i den stora skogen, men nu tyckte de, att alla skogens vägar slingrade sig till ett nät, i hvilket de lupo fram och åter och omöjligen kunde undgå hvarandra. Aldrig visste de nu välja en stig, på hvilken de ej möttes.

Tönne hade en gång haft en stor sorg. Han hade länge bott med sin mor i en usel rishydd, men så snart han blef vuxen, fattade han den planen att bygga henne en varm stuga. Under alla fristunder gick han ut på skogshygge, fällde timmerträd och högg dem i afpassade stycken. Sedan gömde han det hopade timret under mossor och kvistar i de mörkaste klyftor. Det var hans mening, att hans mor ej skulle veta något af allt detta arbete, förrän han var färdig att resa stugan. Men hans mor dog, innan han fått visa henne, hvad han samlat, innan han hunnit att säga henne hvad han velat göra. Han, som hade arbetat med samma nit, som David, Israels kung, då han samlade skatter för Guds tempel, sörjde öfvermåttan bittert häröfver. Han förlorade all lust för nybygget. För honom var riskojan god nog, fast föga bättre än ett djur i sin håla hade han det i sitt hem.

Då nu han, som hittills alltid smugit omkring ensam, fick lust att söka Jofrids sällskap, betydde detta helt visst, att han gärna velat hafva henne till käresta och brud. Jofrid väntade ock dagligen, att han skulle tala vid hennes far eller vid henne själf om saken. Men Tönne var ej i stånd härtill. Det märktes på honom, att han var af trälaätt. Tankarna, som funnos i hans hufvud, rörde sig långsamt som solen, då hon färdas öfver himlen. Och svårare var det för honom att forma dessa tankar till sammanhängande tal än för en smed att smida ett armband af rullande sandkorn.

En dag förde Tönne Jofrid hän till en af de klyftor, hvarest han hade dolt sitt timmer. Han ref undan grenarna och mossan och visade henne de afhuggna stockarna. »Mor skulle haft det», sade han.

Han såg förväntningsfull på Jofrid. »Detta skulle hafva blifvit mors stuga», upprepade han. Märkvärdigt sen var denna ungmö att fatta en ungersvens tankar. Då han visade henne mors stockar, så borde hon väl förstå, men hon förstod ej.

Då beslöt han att än ytterligare förklara sin mening. Ett par dagar efteråt började han släpa upp dessa stockar till platsen mellan kumlen, där han första gången sett Jofrid. Hon kom som vanligt vägen fram och såg honom arbeta. Dock gick hon vidare, utan att säga något. Sedan de blifvit vänner, hade hon ofta gifvit honom ett godt handtag, men med detta tunga arbete tycktes hon ej vilja hjälpa honom. Tönne tyckte dock, att hon bort kunna förstå, att det nu var hennes stuga som han ämnade timra.

Hon förstod det fullväl, men hon hade ingen lust att skänka

bort sig åt en sådan man som Tönne. Hon ville hafva en stark, frisk man. Det tycktes henne bli dålig utkomst att gifva sig med en, som var svag och klent begåfvad. Dock var det mycket, som drog henne till den tyste, blyge mannen. Tänk dock, att han sträfvat så mycket för att glädja sin mor och ej fått njuta lyckan att bli färdig i tid. Hon kunde vilja gråta för hans skull. Och nu bygde han stugan just där han sett henne dansa. Det fanns ett godt hjärtelag hos honom. Och detta lockade henne och fäste hennes tankar vid honom, men hon ville alls icke gifva sig med honom.

Hvarje dag gick hon öfver ljungfältet och såg stugan resa sig, fattig och fönsterlös, med solsken insilande mellan otäta väggar. Tönnes arbete gick öfvermåttan fort, men ej med omsorg. Hans timmer var ej kanthugget, knappast barkadt. I golfvet lade han in klufna ungträd. Det blef mycket ojämnt och sviktande. Ljungen, som stod och blommade därunder, ty ett år var gånget, sedan den dagen Tönne legat och sofvit bakom kung Dårskilds hög, stack upp förvägna röda klasar genom springorna, och myrorna vandrade opått ut och in, granskande detta bräckliga människoverk.

Hvart Jofrid än styrde stegen under dessa dagar, stod den tanken för henne, att där byggdes en stuga åt henne. Det reddes ett eget hem åt henne däruppe på ljungmon. Och hon visste, att om hon ej ville stiga in där som husmor, så skulle björn eller räf få bo där. Ty så mycket kände hon Tönne, att hon förstod, att om han nu åter fann sig hafva arbetat förgäfvess, så skulle han stanna i sin rishydd. Han skulle gråta den stackaren, då han fick höra att hon ej ville bo där. Det skulle bli en ny sorg för honom, lika stor, som då hans mor dog. Men han fick väl skylla sig själf, då han ej frågade henne i tid.

Hon tyckte sig ge honom tecken nog därmed att hon ej hjälpte honom med stugan. Därtill hade hon dock god lust. Hvarje gång hon såg mjuk hvitmossa, ville hon plocka den för att drifva in i de gistna väggarna. Hon var sinnad att hjälpa Tönne vid murandet af spiseln. Såsom han förfor därvid, skulle all röken samlas i stugan. Men det var detsamma hur där blef. Där skulle ingen mat koka, ingen brygd sjuda. Ledt var det dock, att den stugan aldrig ville gå henne ur tankarne.

Tönne arbetade, glödande ifrig, viss att Jofrid skulle förstå meningen endast stugan blef färdig. Han undrade ej mycket på henne. Han hade nog att göra med att hugga och timra. Tiden gick raskt för honom.

En eftermiddag, då Jofrid kom gående öfver mon, såg hon, att där var kommen dörr för stugan och stenhäll för tröskeln. Då förstod hon, att allt nu måtte vara färdigt och blef mycket upprörd. Tönne hade täckt taket med blommande ljung, och hon greps af en stark längtan att träda in under detta röda tak. Han var ej själf vid nybygget, och hon beslöt sig för att gå in. Den stugan var ju timrad för henne. Den var hennes hem. Det stod ej till att motstå lusten att se den.

Därinne var mer hugnesamt än hon väntat. Enris var strödt öfver golfvet. Frisk doft af barr och kåda härskade där. Solstrålar, som spelade in genom luckor och springor, drogo ljusband genom luften. Det såg ut, som om hon varit väntad: i väggspringorna voro gröna kvistar instuckna, och i spiseln stod en nyhuggen gran. Tönne hade ej flyttat dit sitt gamla husgeråd. Där funnos blott ett nytt bord och en bänk, öfver hvilken en älghud var kastad.

Så snart Jofrid kommit öfver tröskeln, kände hon ett hems glada trefnad omge sig. Hon var tillfreds och lugn, medan hon stod där, men att gå därifrån syntes henne svårt som att gå bort och tjäna hos främmande. Det var så, att Jofrid nedlagt mycken flit på att skaffa sig ett slags hemgift. Hon hade med konstfärdiga händer väft bonader sådana som tarvas för att pryda ett rum, och dessa ville hon sätta upp i sitt eget hem, då hon fick något. Nu undrade hon hur dessa dukar skulle passa härinne mot dessa hvita väggar. Hon skulle gärna vilja pröfva dem i denna nya stuga.

Hon begaf sig raskt hemåt, hentade sin väfrulle och började att uppe under taket häkta fast de färgrika tygstyckena. Hon slog upp dörr och luckor, så att den stora kvällsolen lyste på henne och hennes arbete. Hon rörde sig ifrigt i stugan, brådskande, munter, trallande på en kämpavisa. Hjärtligt nöjd var hon. Det blef grannt därinne. De väfda rosorna och stjärnorna lyste som aldrig förr.

Medan hon arbetade, höll hon god utkik utåt ljungmon och grafställena, ty det förekom henne, som om Tönne äfven nu skulle kunna ligga dold bakom ett af kumlen och skratta åt henne. Kungahögen låg midt för dörren, och bakom den såg hon just solen sjunka. Gång på gång såg hon dit. Hon var helt viss om, att någon satt där och betraktade henne

Just då solen var så djupt nere, att blott några blodröda strålar silade fram öfver stenröset, såg hon hvem det hvar som betraktade henne. Hela kumlet var ej mer ett kummel utan en stor, gammal kämpe, som satt där ärrig och grånad och stirrade på henne. Rundt

om hans hufvud bildade solstrålarna en krona, och hans röda mantel var så vid, att den utbredde sig öfver hela mon. Hans hufvud var stort och tungt, anletet grått som sten. Hans kläder och vapen voro ock stenfärgade och härmade så noga stenarnas skiftningar och lafklädnad, att man måste se väl efter för att märka, att detta var en kämpe och ej en stenhög. Det var som med dessa larver, hvilka likna trädgrenar. Man kan gå dem förbi tjugu gånger, innan man märker att det är en mjuk djurkropp man tagit för att vara hårdt träd.

Men Jofrid kunde ej längre taga fel på att det var den gamle kung Dårskild själf, som satt där. Hon stod i dörren, höll handen skuggande öfver ögonen och såg alldeles rätt in i hans stenansikte. Han hade mycket små sneda ögon under sin hvalfhöga panna, bred näsa och ett stridt skägg. Och han lefde denne stenmannen. Han blinkade och log mot henne. Rädd blef hon, och hvad som mest förfärad henne, var hans tjocka, muskelstyfva armar och håriga händer. Ju längre hon såg på honom, ju bredare blef hans löje, och han lyfte en af de skeppundstunga armarna för att vinka henne till sig. Då gaf Jofrid sig på flykt hemöfver.

* * *

Men då Tönne kom hem och fann stugan klädd med stjärnströdda bonader, fick han så stort mod, att han sände sin böneman till Jofrids fader. Denne sporde Jofrid om hennes mening, och hon gaf sitt samtycke. Hon var mycket nöjd med den vändning saken tagit, om hon än skänkte bort sin hand halft tvingad. Hon kunde ej säga nej till den man, till hvars stuga hon redan burit sin hemgift. Dock såg hon först efter, att gamla kung Dårskild åter blifvit till ett stenkummel.

Förslag till nytt vigselformulär.

På 1888 års kyrkomöte tillsattes en komité för att revidera kyrkans handbok. Detta arbete är nu fullbordadt. *Förslag till reviderad handbok för svenska kyrkan föreligger i*

tryck, öfver 200 sidor starkt. Förslaget har insändts till rikets alla konsistorier för att de må uttala sitt omdöme om detsamma. Dessa omdömen hafva ingått till Ecklesiastikdepartementet och äro där tillgängliga för den som intresserar sig för hvad man har att vänta från prästerskapet med afseende på det vidlyftiga förslagets till- eller afstyrkande.

För oss kvinnor fäster sig intresset hufvudsakligast vid *vigsselformuläret*. Redan 1873 var en ändring af detta ifrågasatt och Tidskrift för Hemmet yttrade sig då tillika med den större tidningspressen kraftigt emot densamma. Nu kommer frågan tillbaka och detta i skärpt form.

Äfven Dagny skall, med allt det allvar den viktiga saken kräfver, upptaga och söka belysa densamma. Till en början meddelas här till läsarens jämförelse och begrundning, det nya ändringsförslaget, satt i bredd med det nuvarande, hvilket varit i bruk inom kyrkan allt sedan 1811, således i snart ett sekel.

Vigsselformuläret

enligt dess nuvarande lydelse:

Äktenskapet är af Gud själf stiftadt till samhällens bestånd och till förenade makars inbördes hjälp, att lätta lifvets mödor, mildra mötande bekymmer och igenom en sorgfällig uppfostran bereda efterkommandes sällhet. Denna stiftelse är helig: heliga dess förbindelser, heliga dess ändamål. Mannens plikt är att älska och ära sin hustru och genom förstånd och välvilja mer och mer söka vinna hennes förtroende. Så bör ock hustrun med kärlek och tillgifvenhet möta sin man, ömt deltaga med honom i omsorgen om deras hus och så skicka sig, att hon må täckas den make, hvilken hon gifven är till hjälp. Man och hustru böra det väl besinna, att de ingått i det stånd, där deras gemensamma sällhet

enligt det nya ändringsförslaget:

Äktenskapet är af Gud själf instiftadt, då han i begynnelsen skapade man och kvinna och välsignade dem, att de såsom äkta makar sköla lefva tillsammans till inbördes hjälp och till vårt släktes förökelse och uppfostran. Helig är därför denna stiftelse, och äkta makar böra väl besinna, att i deras äktenskap Guds välsignelse och sannskyldig lycka bero därpå, att de, under obrottlig trohet mot hvarandra samt inbördes kärlek, allt mer söka uppbygga sitt hem till en Herrans boning, där han varder känd och ärad och där medlemmar uppfostras för hans himmelska rike. Fördenskull ligger det vikt uppå att bedja Gud om en sådan maka, som lefver i Jesu Kristi tro och med ett hjärta helgad af hans

fordrar, att de å ömse sidor obrottsligen hålla deras äktenskapsförbund, genom en sorgfällig uppmärksamhet på sig själva och sina plikter söka att förtjäna hvarandras aktning och kärlek, samt städse föreläsa hvarandra i en sann gudsfruktan. Ty ligger det makt uppå att bedja Gud om en sådan maka, hvilkens hjärta, öppet för sanning och dygd, känner sina plikter och sällheten i deras utöfning. Då begynnes och fortsättes äktenskapet efter Guds vilja. Då främjas genom denna förening den högsta lycksalighet på jorden. Därtill vi ock öfver detta brudpar bedje den Allsmäktige om nåd och välsignelse!

ande, vill redligt vandra på Guds budords väg. Hvarest äktenskapet så begynnes och fortsättes efter Guds vilja, där varder åt makarne beskärd en sällhet, som utsägligt förljufvar lifvets mödor och mildrar dess lidanden. Där varder dem ock gifvet att kunna befordra hvarandras eviga väl. Härtill förläne Gud, vår himmelske fader, också detta brudpar sin nåd och välsignelse!

Ändringsförslaget afviker för öfrigt i följande punkter från det nu brukliga.

Sedan brudgummen satt ringen på brudens finger, säger prästen ej som nu är brukligt: »I Guds faders och sonens och den helige andes namn», utan:

Gifven hvarandra högra handen, hvarpå han lägger sin högra hand på de sammanfogade händerna och uttalar Guds välsignelse öfver det ingångna äktenskapsförbundet. Ordalaget här detsamma som i det gängse vigselformuläret.

Efter Fader vår säger prästen

enligt *det gamla* formuläret:

Att äktenskapet är ett heligt förhund, som efter godtycke ej af människor kan upplösas, lär oss vår frälsare i Matthei evangelium 19 kap. 3—6 verserna.

enligt *det nya*:

Då I nu i den treeniga Gudens namn hafven ingått i det heliga äkta ståndet, så hören hvad Guds ord därom säger. Så lär oss vår frälsare i evangelisten Matthei 19 kap.

Bibelcitaten är här bibehållet med ett undantag, att till det gamla formulärets vackra ord *de tu skola varda ett*, bifogats det gammaltestamentliga *ett kött*.

Slutligen hafva komiterade tillagt ett helt nytt stycke, nämligen aposteln Paulus förmaning i det 5 kap. v. 22, 23 25 af brefvet till Efesierna:

I hustrur, varen edra män, likasom Herren, undergifna, ty en man är sin hustrus hufvud, såsom ock Kristus är församlingens hufvud. I män, älsken edra hustrur, såsom ock Kristus har älskat församlingen och utgifvit sig själf för henne.

Meddelanden från Fredrika-Bremer-Förbundet.

Bland adresserna till fru Collett med anledning af hennes jubileum den 23 jan., förekom äfven följande från Fredrika-Bremer-Förbundet, författad och undertecknad af fru S. L—d Adlersparre:

»Då talrika vänner af den ädla åldringen och hennes sak samlats att bringa henne sin gärd af beundran, kärlek och tacksamhet, må genom jubelsångens klang och hyllningstalens rytmiska tonfall ljuda också de svenska kvinnornas enkla men hjärtliga hälsning och tack».

Ett studiestipendium för kvinnor å 120 kr., hvilket utgår från enskild donation, har af Fredrika-Bremer-Förbundet bland 15 sökande tilldelats fröken Marie Louise Gagner. Fröken G. genomgår f. n. 4:e årskursen af högre lärarinneseminariet.

Hvarjehanda i kvinnofrågan.

Sverige. *Kvinnliga skolråds- och fattigvårdsledamöter.* Vid decemberstämman i Löts församling i Upland valdes fröken Maria Tamm å Fånö till ledamot i fattigvårdsstyrelsen. Valet var enhälligt.

Till ledamot i skolrådsstyrelse ha följande kvinnor blifvit utsedda.

Fröken Anna v. Homeyer å Igelsta inom Östertelje församling, skolföreståndarinnan Anna Rönström i Lunds stadsförsamling, fröken Hilma Hildebrand i Köpings församling på Öland samt till suppleant i skolrådsstyrelsen i Wästanfors, Vestmanland, lärarinnan Wilhelmina Nylund.

Arbetet för den svenska kvinnans deltagande i Chicagoutställningen nalkas nu sin fullbordan. Ordnanudet af det vidlyftiga materialet af statistiska uppgifter pågår med all ifver och torde med det snaraste vara afslutadt. Före inpackningen af de mångehanda föremålen af kvinlig konst, industri och slöjd exponeras desamma på en utställning, anordnad i förening med Svenska slöjdföreningen i Konstföreningens lokal. Som denna utställning just nu pågår, måste vi till ett kommande häfte uppskjuta redogörelsen för densamma.

Treklassiga läroverks ombildning till samskola föreslås i likhet med i föl af ecklesiastikministern i statsverkspropositionen till innevarande riksdag. Förslaget avviker dock i flere punkter från det af regeringen i föl framställda. Vi återkomma framdeles till en närmare redogörelse för frågan.

Giftoman och giftomannarätt. Hr Zotterman har väckt motion om borttagandet af alla stadganden om giftoman och giftomannarätt.

Göteborgs barnmorskesällskap firade den 9 jan. sin årsfest i Arbetareföreningens lokal. Under aftonens lopp aftäcktes ett till sällskapet skänkt vackert porträtt af sällskapet stiftarinna, fru Johanna Mariana Hedén, den kraftiga och energiska kvinnan, hvilken med skäl äran tillkommer, att i väsentlig mån hafva bidragit till barnmorskerikets höjande i vårt land.

* * *

Danmark. *Omorganisation af Dansk Kvindesamfund.* Såsom vi redan i Dagny omnämnt blef på ett möte i Odense i somras beslut fattadt att omorganisera det, hufvudsakligen i Köpenhamn verkande, danske kvindesamfundet till en kvinnoförening omfattande hela landet. Med den 1 januari detta år har den ombildade föreningen trädt i kraft. I spetsen för densamma står en gemensam styrelse bestående af 7 medlemmar, som väljas på ett årligt möte af delegerade från alla landets kretsar. Det första allmänna mötet kommer att hållas i sommar i Aarhus. Intill dess handhafves föreningens angelägenheter af en interimstyrelse af 7 medlemmar, hvaraf två från Köpenhamn.

Utom den köpenhamnska afdelningen — som numera är reducerad till en kretsafdelning liksom alla de öfriga — finnas hittills 8 lokal-kretsar i landsorten. Hyarest tyngdpunkten för Dansk Kvindesamfunds verksamhet skall förläggas, om i hufvudstaden eller någonstädes i landsorten, är ännu oafgjordt.

* * *

Finland. "*Unionen*", *kvinnosaksförbund i Finland*, är namnet på en ny förening, som i oktober förlidet år konstituerade sig i Helsingfors, med ändamål »att genom samarbete af män och kvinnor verka för förbättrandet af kvinnans uppfostran, utvidgande af hennes arbetsområden och höjande af hennes ställning i hemmet och det medborgerliga lifvet.» Ordförande i förbundet är fröken *Lucina Hagman*, vice ordf. *professor Tudeer*, sekreterare fröken *H. Westermarck*.

Vi hoppas framdeles blifva i tillfälle att lämna en närmare redogörelse för det unga förbundets arbetsplan och syften.

Finsk kvinnoförening fortsätter alltjemt sin vidtomfattande verksamhet under samma nitiska ledare som förut. Efter hvad »Hemmet och samhället» meddelar, har föreningen nyligen bildat en »Hemstudiekomité», efter samma mönster som Fredrika-Bremer-Förbundets. Till julen har bokkomitén utsändt en förteckning på böcker lämpliga för barn och ungdom.

* * *

Tyskland. *Ett kvinligt gymnasium* har föreningen Frauenbildungs-Reform i Weimar efter mångåriga bemödanden lyckats få tillstånd i nämnda stad.

* * *

Österrike. *En kvinnosaksförening* har bildats i Österrike. Enligt österrikiska lagen får icke någon förening existera utan regeringens sanktion. Efter många svårigheter hafva stiftarna af den nämnda föreningen lyckats erhålla sanktion, och hölls den 21 januari dess första möte i Wien.

Rättelser.

I innehållsförteckningen öfver Dagnys årgång för 1892 har den till tidskriftens prenumeranter som bilaga utdelade broschyren *Tjugufemårsminnen* och *Framtidstankar af Onämnd* blifvit utelämnad, hvilket misstag härmed rättas.

I fröken Ellen Fries artikel, *Kvinnan och försvaret*, Dagnys 8:de häfte, 1892, förekommer ett vilseledande tryckfel. Sid. 238 6:te raden nedifrån står: »en petition undertecknad af mer än 1,000 kvinnor» — läs: »en petition undertecknad af mer än 10,000 kvinnor».

PAUL WOSS,

Specialaffär för Sybehör,

43 Drottninggatan 43

(hörnhuset af Klarabergsgatan).

Billiga och bestämda priser.

Wimans Spisar

för ved och torf.

Vedslöseri omöjligt. Ugnarne icke belagda med någon lera, steka och grädda utomordentligt jemnt, väl och fort. Inga »brännplåtar» att förnya. De yppersta intyg från hela landet. Kunna ses i verksamhet och profvas å

Ingeniör E. A. WIMANS Utställning och Försäljning,

17 Fredsgatan 17, Stockholm.

DAM-UTSTYRSLAR,

utmärkt välsydd å egen syateljier, levereras af bästa kvalitét-tyger, broderier och spetsar.

All slags linnesömnad emottages.

Kvinligt biträde emottager beställningar, och föreståndarinnan för syateljern ombestyr mättagning och profning.

Största urval af

Duktyger och Lakansväfnader

samt af

Broderier och Spetsar.

Morgonrockstyger och Flaneller.

K. M. LUNDBERGS Bosättningsmagasin,

N:o 7 Storkyrkobrinken N:o 7.

Läderplastik.

Alla slags verktyg för läderplastik säljas billigast hos

PER FROM, Stockholm,

54 Mästersamuelsgatan 54.

OBS.! Saxar, knifvar och skridskor slipas.

August Bergin & C:o

Magasin för Speglar & Tafvelramar

STOCKHOLM

22 Lilla Vattugatan 22.

Allm. Telefon 51 79.

Sparsamma Fruar!

Ull och Stäckylle emottages till spånad af all slags garn, väfnad af tyger för såväl hand som maskin, Schalar, Filtar, Plaids, Doffel, Kläden till herrkostymer m. m. **OBS!** Gardiner i fornonordiska färger och mönster väfvas af såväl rent ullgarn som trasgarn. Mattor väfvas. All slags färgning och kemisk tvätt, beredning och präsning verkställes. Profver och prisuppgifter på begäran. Gods afhämtas afgiftsfritt från hemmen, ångbåt och järnvägsstation. Goda varor! Billigaste priser! Reel behandling!

HILDUR ANDERSSON,
Rikstel. 163. Allm. Telefon 76 53. **12 Hötorget 12, ingång från Oxborgsgatan. Stockholm**

Anmälan.

Dagny, som under år 1893 fortfarande kommer att verka för *Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende"*, anmäler härmed sin 8:de årgång. På samma gång tidskriften i främsta rummet vill sträfva att fullfölja detta sitt program, skall densamma därjämte allt framgent följa den nyare litteraturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfversikter m. m.

Dagny redigeras under år 1893 af fröken *Lotten Dahlgren* jämte en af *Fredrika-Bremer-Förbundet* utsedd *Redaktionskomité*, till hvilken, under Förbundets adress, alla meddelanden rörande tidskriften böra ställas. Fru **S. L—d Adlersparre** kommer fortfarande att deltaga i komiténs arbete.

Dagny utkommer med åtta häften om två tryckark.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af Förbundet ..... kr. 2,50.

För icke medlemmar ..... » 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 60 öre för enkelhäfte.